

SLOVENSKI JADRAN

LETO II, ŠTEV. 45

Koper, petek 6. novembra 1953

POSAMEZNA ŠTEVILKA 10 DIN

Naše ljudstvo in naša Armada

Iz vseh naših obmejnih krajev nam prihajajo vesti, kako je naše primorsko ljudstvo sprejelo svojo vojsko. Poročila pravijo, kako so množične organizacije pripravile številne obiske borcem, jih obdarovale, pogostile in razveselile. Prav tako slišimo o sprejemu vojske po vaseh. Nekateri prizori so dobesedno ganljivi. Ljudstvo in vojska sta enili misli, trdo odločna, da vtrajata na svojih pravičnih zahtevih in da brani naša svoja.

V zgodovini je bilo le malo takih primerov, da so ljudje tako čutili s svojo vojsko. Ta povezanost ne pomeni nič drugega kot dejstvo, da je naša vojska nekaj drugega, kakor so bile in so še druge osvajalne vojske, da je naša vojska ljudska vojska, ki je samo zato, da brani pridobitve NOB in ljudske revolucije.

Poglejmo pa, kako je na nasprotni strani. Na naši meji je več italijanskih divizij, ki jih Italijani poveščujejo in trobijo v svet, da so najmoderneje oborožene, da so svet vseh vojsk. Ne glede na to, da imamo jugoslovanski narodi dobro v spominu hrabrost in junaštvo italijanov vojske, da se dobro zavedamo, koliko nam je v boju proti njim in proti nemškemu okupatorjem koristila prav njihova oborožitev, slišimo, kakšna je sedanja, toliko opevuna italijanska vojska. Iz obmejnih vasi v Italiji pravijo, kako se junaški italijanski vojaki bojijo, kako sprašujejo ljudi o oborožitvi in o četah na jugoslovanski strani. Prav tako vasi, da si italijanski vojaki že iščejo civilne obleke, da pišejo objokane pisma na svoje domove, kažejo, kakšna je morala današnjega italijanskega vojaka. Dezerterji, ki so prišli na našo stran, ne da bi sploh bilo vojnih spopadov, pa izjavljajo, da se italijanski vojaki ne bodo bojevali za interese rimske gospode, da oni nočejo vojne, da je njim mar za Trst toliko kot za lanski sneg.

Želje italijanskih imperialistov, fašistov in zagrizenih iredentistov, da bi po zaslugah spletkarske rimske diplomacije nemoteno uprizorili parado bersaljerov po tržaskih ulicah, se niso uresničile. Letos jim je vsehlikor spodletelo, da bi se na 35. obletnico, ko so prvič plašljivo prišli v Trst, petelinili kot osvoboditelji. Spodletelo jim bo pa tudi v prihodnje, ker taka je naša volja, ker taka je naša pravica. Naša vojska in naše ljudstvo sta porok za to.

MI SMO NARODI, KI SO RAZTRGALI SPONE MINULOSTI IN KI NEZADRŽNO HITE NAPREJ, V NEKAJ NOVEGA, V DEMOKRACIJO IN SOCIALIZEM, V MODERNO INDUSTRIJSKO ŽIVLJENJE. MI BOMO ZMAGALI, TUDI V VPRASANJU TRSTA, NEOGIBNO. RESNICA PA JE KONEC KONCEV SE ZMERAJ ZMAGALA.

MILOVAN DJILAS

Primorsko ljudstvo je poklonilo svojim brigadam bojne zastave

ZAUPNICO najboljšim

Ta teden so v Jugoslaviji volitve v zbor proizvajalcev. Volitve bodo zaključene v nedeljo, 8. t. m. Nanje so se naši delovni kolektivi pripravili z vso resnostjo in na podlagi izkušenj dosedanjega dela zborov proizvajalcev izbrali najboljše predstavnike, ki naj zastopajo njihove interese v oblasti.

V koprskem okraju bodo volitve v okrajni zbor proizvajalcev 12. in 13. decembra. Zbor proizvajalcev, ki smo ga izvolili lansko leto, je ogromno doprinesel za pravilno usmerjanje nekaterih podjetij, za njihovo pravilno poslovanje in izboljšanje proizvodnje ter delovnih pogojev. Kljub temu da je bil zbor proizvajalcev brez določene tradicije, brez izkušenj, je kot predstavniško telo neposrednih proizvajalcev v oblasti izpolnil dobro svoje naloge. Pred volitvami novega zbora pa moramo gledati, da tudi najmanjše napake odstranimo in izvolimo v zbor res take ljudi, ki bodo najboljše izpolnjevali dolžnosti do volivcev in do interesov naše skupnosti.

Zbor proizvajalcev predstavlja novo obliko organizacije oblasti v prehodnem obdobju in neposredno izvajanje sistema predstavniških organov, kakor so ga v prvi polovici letosnjega leta uveljavili ustavni zakoni o temeljnih družbenih in političnih ureditvah in o organih oblasti.

Okrajni sindikalni svet je pred kratkim razpravljal o volitvah novih odbornikov v Zbor proizvajalcev in povdaril predvsem politično važnost tega dejanja. Ne gre tu samo zato, da bi bodoči odborniki v zboru bili nekakšni borci za interese podjetja, ki ga zastopajo in da bi se njihova aktivnost pokazala samo pri odobritvi sklepov računov posameznih podjetij ali pa pri določanju plačnih fondov. Odborniki morajo zastopati splošno družbene koristi in ne partikularističnih svojega podjetja. Posebno važno je to pri odbornikih, ki zastopajo več podjetij. Napaka dosedanjih odbornikov je bila predvsem ta, da niso prenašali sklepov zbora na volivce, kakor tudi niso volivci zahtevali od odbornikov, da se udeležujejo sestankov, da bi tako lažje prenašali probleme in potrebe posameznega podjetja na seje zbora.

Pri izbiri kandidatov, posebno pri podjetjih, ki po več skupaj volijo enega odbornika, je važno, da so delavci toliko zreli, politično in gospodarsko razgledani, da dajo svojo zaupnico in glas res najbolj zrelemu sotovaršu, za katerega vedo, da se bo znal zavzemati za skupne interese, ne glede iz katerega podjetja je. Nesmiselno je torej, da vsako podjetje vztraja na svojem kandidatu in da jih tako volilna enota predlaga po sedem, osem, To bi bil znak partikularizma in politične ter gospodarske nerazglednosti in nezrelosti volivcev.

Okrajni sindikalni svet v Kopru je pred volitvami organiziral predavanja pravnikov in ekonomistov, ki bodo pojasnjevali pomen in vlogo odbornikov ter predavali o našem gospodarskem razvoju in tolmačili nove zakonske predpise.

Na osnovi izkušenj vemo, da so naši delavci bili vedno zainteresirani za politične akcije. Ta je ena najvažnejših nalog. Prepričani smo, da bodo naši delovni ljudje pomen in važnost volitve v zbor proizvajalcev pravilno razumeli in temu primerno tudi z vso resnostjo sodelovali pri izbiri kandidatov in na volitvah sodelovali.

OBISK JUGOSLOVANSKEGA TAJNIKA ZA ZUNANJE ZADEVE NA DUNAJU

Te dni se mudi v Beogradu jugoslovanski izredni poslanik in opolno-močni minister na Dunaju Dragomir Vučinić. Njegov obisk v naši prestolnici je v zvezi s pripravami za bivanje državnega tajnika za zunanje zadeve Koče Popovića v Avstriji. V svoji izjavi »Jugopresu« je Vučinić poudaril stalni napredek v avstrijsko-jugoslovanskih odnosih, obenem pa dodal, da je jugoslovansko stališče glede Trsta, zlasti pa predlog o internacionalizaciji naletel na ugoden sprejem pri avstrijski javnosti.

Med obiskom našega državnega tajnika za zunanje zadeve bodo na Dunaju razpravljali tudi o pozitivni gospodarskih stikov med Avstrijo in Jugoslavijo, zlasti med obmejnimi predeli obeh držav.

AMERIŠKI DEMOKRATICNI POSLANEC SLOVENSKEGA POREKLA O 8. OKTOBRU

29. oktobra je obiskal maršala Tita ameriški demokratični poslanec slovenskega porekla John Blatnik. Na povratku v Parizu izjavil, da je maršal Tito dejal, da bi bil pripravljen upoštevati možnost plebiscita v Trstu o treh alternativah: internacionalizacija, Jugoslavija ali Italija. Dalje je poslanec John Blatnik zelo kritiziral Anglijo in poudaril, da ima slednja največjo odgovornost za sklep od 8. oktobra, ki ga je označil kot »resno napako v računih in presojanju«. John Blatnik je izjavil tudi to, da bi se povečala nevarnost novega italijanskega napada na Jugoslavijo, če bi Italija dobila cono A.

O KONFERENCI STIRIH VELESIL V LUGANU

Kakor zmano, so tri zahodne sile predlagale v svoji nedavni noti Sovjetski zvezi konferenco starih velesil, ki naj bi bila 9. novembra v Luganu. V torek je izročila sovjetska vlada ameriškem, britanskemu in francoskemu veleposlanstvu v Moskvi odgovor na omenjeno noto, v katerem sicer odklanja predlog za

konferenco starih zunanjih ministrov v Luganu, predlaga pa sestanek namestnikov starih zunanjih ministrov. Komentatorji trdijo, da želi Moskva še vedno doseči konferenco petih, na kateri naj bi sodelovala tudi Kitajska.

SARSKO VPRAŠANJE

Francoski zunanji minister Bidault in nemški kancler Adenauer pripravljata že dalj časa sestanek in razgovor o Posarju. Izvedelo se je, da predlaga francoska vlada popolno avtonomijo Posarja, ratifikacijo statuta na podlagi referendumov, ki naj bi ga nadzorovala posebna evropska oblast z angloameriškim jamstvom in revizijo francosko-sarskih gospodarskih konvencij skladu s novim statutom, medtem ko vztrajajo Nemci pri značajnem značaju sarskega statuta in reviziji istega ob sklenitvi mirovne pogodbe z Nemčijo. Poleg omenjenega bi želeli Nemci tudi odobritev tega statuta po svobodno izvoljeni sarski skupščini.

TRST - še vedno v središču pozornosti

Nepriistransko sodbo glede Trsta težko zasledimo v tujem tisku. Navzlic temu pa lahko ugotovimo, da v oddaljenih deželah napeto zasledujejo razvoj okrog tržaškega vprašanja. Tako je pred dnevi zapisal neodvisni brazilski časnik »Tribuna da Imprensa« v komentarju o tržaškem vprašanju, »da je Jugoslavija iskreno in do skrajnosti pošteno ravnila v sedanji krizi, ko je predlagala dve konstruktivni rešitvi: internacionalizacijo mesta ali vzpostavitev italijanske suverenosti nad mestom in jugoslovanske nad okolico. »Ta list je poudaril tudi to, »da je edina pot do rešitve vprašanja široka razprava brez poprejšnjih pogojev«.

V reviji »Indian Express«, ki izhaja v New Delhiju v Indiji, smo basledili pred dnevi tehtne vrstice izpod peresa znanega britanskega laburističnega voditelja Aneurina Bevana. Tako-le je zapisal Aneurin Bevan med ostalim:

»Zaledje tega pristanišča je jugoslovansko in avstrijsko. Italijani niso nikoli prodrli čez ozek pas ob obali. Vzrok tega je zelo razumljiv: bili so prisiljeni in zaleteli so na močan odpor. Tako mesto in tržaško pristanišče pripada k Jugoslaviji, ki nima nobenega drugega pristanišča s podobnim pomenem in napravami. Celoten prevojni sistem zaledja je usmerjen proti Trstu. Po drugi strani ima Italija vse polno pristanišč. Trsta ne samo ne potrebuje, marveč lahko upravičeno verujemo, da bi to pristanišče pod Italijo kemaj životalilo. Če vse te čimtelje upoštevamo in pretehtamo gospodarske in narodnostne zahteve, potem je objektivna sodba na strani alternativne o svobodnem pristanišču, ki bi ga upravljal oblast, glede katere bi se sporazumele najbolj zainteresirane države. To pa je jugoslovansko gledišče«.

Prav nič se ne čudimo, da je maršal Aneurin Bevan zapisati te besede v reviji, ki izhaja v Indiji. Zaradi tega si lahko ustvarimo sliko o britanski demokraciji, ki zelo pogosto nudi drugačno sliko od napadnih utvar o njej v tujini, pogosto tudi pri nas.

Razprava o tržaškem vprašanju v Varnostnem svetu je sicer preložena na 23. november, toda mi vemo, da če bi angloameričani in Italijani dali toliko dokazov dobre volje za kompromis, kakor so jih dali Jugoslovani z maršalom Titom na čelu, bi bilo zelo lahko najti pravilno rešitev.

Zapadni tisk označuje govor britanskega predsednika vlade Churchilla, ki ga je imel v terek po prestolnem govoru kraljice Elizabete, kot enega najpomembnejših govorov »ki vzbujajo največ upanje«. Kakor povzemamo iz zapadnih listov, je Churchill prevzel z upanjem, da bodo ravno sodobna orožja preprečila novo vojno in da se bodo Sovjeti v današnjem položaju po možnosti preje osredotočili na premaganje svojih notranjih težav kot pa na napad navzven. Ne glede na to, da se mnogi časniki na Zapadu ne strinjajo s Churchillovim mnenjem, čes da že v naprej ne zaupa v uspeh konference starih velesil, smo mnenja, da poznamo pri nas orožje, ki je bilo skovano v meji Jugoslaviji in to je enotnost naših narodov. Naj gre za tržaško vprašanje ali za kakršno koli drugo vprašanje, tega orožja ne morejo strhati nobena sodobna orožja — tudi atomske bombe ne!

Nikakor si ne smemo misliti, da so Italijani izvajali svoje napadalne vojaške demonstracije ob zapadni jugoslovanski meji — preveč približati se ji tako niso upali —, brez vednosti svojih zapadnih pokroviteljev, oziroma poveljstva atlantskega pakta. Sprva so v teh krogih igrali vlogo presenečenih, toda poveljnik severnoatlantskih oboroženih sil je v pariskem listu »Monde« priznal, da je Italija zahtevala od njega poprejšnjo privolitve za premike svojih enot proti jugoslovanski meji. Vrhovno poveljstvo severnoatlantskega pakta je bilo torej obveščeno o pripravah italijanskih vojaških enot proti Jugoslaviji in je, če ne drugega, vsaj molče privolilo. To nam dokazuje, da poveljstva atlantskega pakta ni do pobiranja italijanskega imperializma in ekspanzionizma.

Jugoslovanski narodi o premikih izvalnih italijanskih čet niso bili obveščeni, navzile vsemu pa jih ukrepi v deželi vatlantskega pokroviteljstva niso presenetili, še manj pa iznenadili. Mogoče so paradni generali petelinjih peres upali, da bodo imeli opravka z Jugoslavijo bradatih Pašičev in mehkužnih Saradordjevičev, toda temeljito se ne zmotili, ko so zagledali na braniku naših meja strajane in enotne jugoslovanske narede.

Diplomatska mešetarenja štejejo že od zdavnaj med odlike italijanskih voditeljev brez prave vojske, mi pa bi želeli ob tej resni nevarnosti, ki ne ogroža samo dela Evrope, temveč celotni varnostni sistem sveta, poudariti samo to, da je Jugoslavija postala vest človeštva, ki opozarja svet, — če hočete tudi z besedami britanskega premijera W. Churchilla —, da se naredi v zgodovini česte prepadi zate, ker

so niso osvestili in ker niso imeli voditeljev, ki bi jih povedli v boj. Mi pa imamo vodstvo, ki mu načelajo tov. Tito. Njegove besede so besede celotnega jugoslovanskega ljudstva, njegova dejanja pa — naša dejanja!

Solzna komedija v Redipulju

Komedije v Redipulju se je udeležilo nekaj tisoč ljudi in Italije, ki so izrabili ugodnost 70% železniškega popusta. Med temi je bilo število udeležencev iz Trsta bolj malo. Radijo poroča sicer o deset-tisočih udeležencev, vendar ne s prevelikim poudarkom. Najbolj »ganljivo« je bilo srečanje tržaškega župana Bartolija s predsednikom italijanske vlade Pello. Baje sta se pristrano objela in poljubila, pri čemer je bil tržaški župan ves v solzah. Sledilo je blagoslovljanje raznih zastav, med njimi tudi zastave bivših tržaških tankistov.

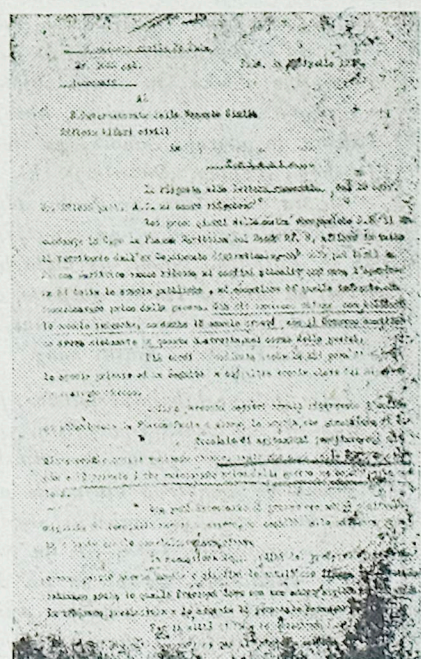
V Gorici je potekel dan dokaj mirno, če izvememo nekaj skupnih fašistov, ki so izlivali na meji. Tem skupinam je dobro odgovorilo jugoslovansko ljudstvo na nasprotni strani, ki je izjavilo, da ne bo nikoli dovolilo, da bi italijanski imperalizem še nadalje segal po tujini.

Ze vse priprave za ceremonijo v Redipulju so pokazale, da je bila samo pretveza za vpriporitev neredov v Trstu, na katere se so tržaški freditisti davno in prikrito pripravljali. Ob 14. uri je čakala udeležence iz Redipulja na tržaškem hotelu skupina fašistov z zastavami. S temi na čelu se je formiral sprevod kakih 200 — 300 ljudi, med njimi največ Enzlov in prisilcev iz Italije.

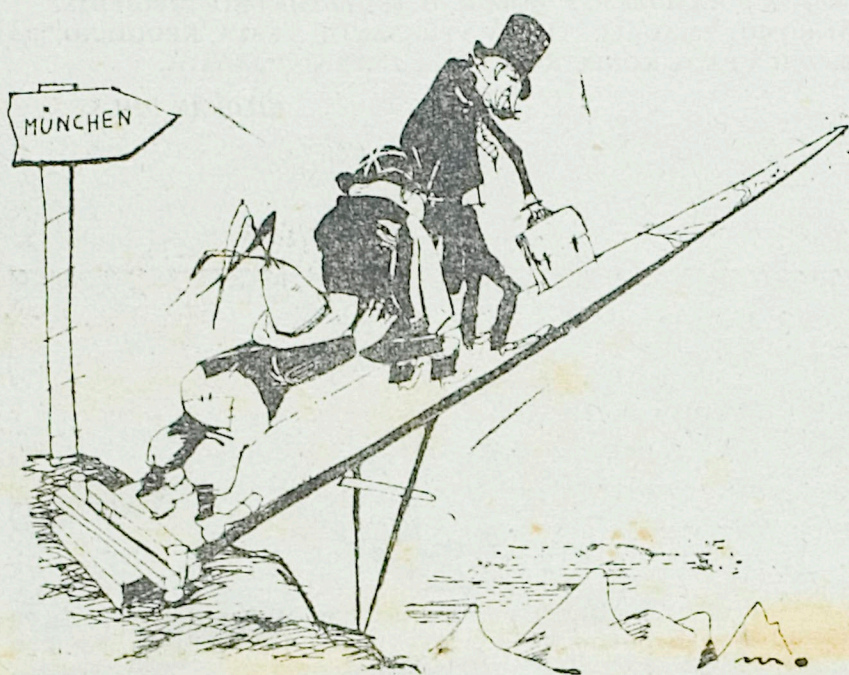
Sprevod je ob brezbrčnosti tržaškega prebivalstva odšel po mestu do ulice Carducci. Tu je policija blokirala ulico in demonstrante razpila. Čez nekaj časa so se zopet abrali na trgu Unita, kjer se je vnela med policijo in fašisti bitka. Demonstranti so uporabili stole nekega bara. Policija je tokrat spet razgnala demonstrante, ki so metali na njo kamenje. Pri tem spopadu je bilo nekaj demonstrantov laze ranjenih, nekatere fašistične voditelje pa je policija aretirala.

Na trgu San Giovanni so se fašisti opremili s kamenjem in jih je policija zopet blokirala. Fašisti so odgovorili s točo kamenja, zaradi česar je bila policija primorana ustreliti nekajkrat v zrak. Fašisti so v ulici Mazzini napadli tudi dva naglaška vojaka v avtu, tako da sta komaj zbežala in se rešila pred točo kamenja. Fašisti so ustavljali tudi privatne automobile in ovirali promet. Po prihodu novih policijskih ojačanj so se fašisti v manjših skupinah razpršili po mestu.

Tržaško prebivalstvo je z ogorčenjem komentiralo početje fašistov, ter izrazilo glasno nezadovoljstvo proti vse prebлагemu ravnanju civilne policije ter proti odgovornim oblastem, ki so dopustile, da je do današnjih neredov sploh prišlo.

Sporočilo civilnega komisarja v Pulju o zaprtju hrvaških sol leta 1919.

»Horuk v »nove« čase...?»

Bratstvo in enotnost jugoslovanskih narodov sta najmočnejši orožji nove Jugoslavije

Iz govora Milovana Djilasa v Mariboru

Vse kaže, da Italijani niso bili sami v kaumnem prepričanju o razcepjenosti in notranji šibkosti Jugoslovancev. Vse kaže, da so tudi drugi, ne samo Italijani, mislili, da gre za staro Jugoslavijo, ne pa za novo, mlado in nezajezljivo moč narodov, ki hočejo ustvariti novo življenje in končno doseči enakopravnost. Te sile ni moč zaježiti. Na Jadranu nihče več ne more ineti nadvlade, možno je samo sodelovanje na podlagi enakopravnosti ali pa — boj. Tretje poti ni. Isto velja za Trst. Na Zahodu lahko rešujejo, kakor hočejo in kar hočejo, toda reševanje brez nas je samo odgoditev rešitve, ostritev in zavozlavanje vsega vprašanja.

Mi priznavamo samo tisto, kar je rekel Tito: da njegov »ne«, je »ne« za vso Jugoslavijo, za najzakotnejši kotiček naše dežele. Ker pa je Tito v živem človeku izražena volja in odločnost Jugoslovancev, da so neodvisni in da si kroje življenje, kakor hočejo, Tito tudi govori v imenu vseh nas tisto, kar čutimo. In tokrat — in sicer ne privikrat — je storil prav to: Ne, gospoda, o nas, brez nas ni mogoče odločati! Ni in ni mogoče! In ni bilo treba dolgo čakati, da je postalo očitno: Italijani niso »zaglasovali« vkorakali v Trst, v cono A. Zadeva se je zapletla in sedaj zahodne vlade iščejo izhod iz zagate, čeprav so tudi med lastnim ljudstvom izgubile moralno oporo... Kakor sonce je zasijala po svetu pravična stvar narodov Jugoslavije.

To so velike zmage, za zdaj moralne. Podcenjevati pa jih ne smemo. Da, naša doba je surova. Še nikoli pa javno mnenje ni imelo tak-

šne vloge, še nikoli naša vloga ni bila tako neposredna in močna. Še nikoli v zgodovini moralni činitelj ni bil pomembnejši.

To smo čutili tudi zdaj, v zvezi z našim odporom v tržaškem vprašanju. Mi mismo sami in v prihodnje bomo še manj, kajti naš boj je del boja narodov za mir, za socializem in demokracijo, proti hegemoniji, tekmovalnim blokom in področjem vpliva.

Kakor ob steno so se ob našo enotnost razbile vse spletke, vse špekulacije in samovoljni sklepi velesil. Morda so mislili, da bo naša vlada sprejela vsiljen diktat in da bodo tako omajali njen ugled in ustvarili pogoje za kopanje prepada med ujo in ljudstvom, potlej pa tudi prepada med našimi narodi. Zgodilo se je nasprotno.

Človek se nehoti spomni nekdanje agresivne in brezobzirne moskovske propagande, ki je tako obilno širila laži, da je pobijala samo sebe. Človek bi mislil, da si v Moskvi nekdo namenoma kar najbolj debelo in grobo laže, da bi lahko vsakdo to opazil. Seveda pa ni bilo tako. Počutili so vse, kar so mogli, da bi bili videti čim resničnejši. Laž pa odkrije samo sebe, brz ko zadene na resnico, na stvarnost, na resnični osvobodilni boj narodov. Nekaj podobnega se dogaja tudi zdaj. Človek bi mislil, da si v zahodnih glavnih mestih sam vrag izmišlja, kaj bi storil, da bi zbral in strnil Jugoslovane in jih nahujal proti Zahodu. Njihov cilj je bil seveda podpreti italijanski imperializem, nas pa oslabiliti, razcepiti, ker se mislili, da so trža-

ško vprašanje Srbov in drugih, celo Hrvatov ne tiče, temveč da se tiče samo Slovencev. Zgodilo pa se je nasprotno. In moralo se je zgoditi, kajti njihove spletke, krivice in slaba vest so spet zadele na resnico, na stvarnost, na enotno voljo narodov Jugoslavije, da so neodvisni, da ravnamo s njimi kot z enakimi, da si sami urejajo svoj dom, kakor hočejo, hočejo pa socializem in demokracijo. Trst nas je strnil in združil in nas še naprej strnjuje ter združuje. Kakor se nikoli, sta prišla do izraza bratstvo in enotnost Jugoslovancev. Jugoslovani in Jugoslavija so se v eni misli in v enem poletu dvignili na branik svojega dostojanstva in svojih pravic. V tem boju za enakopravnost naših narodov nobena sila ne bo zadržala. Mi smo mladi, boj nas ne utruja, marveč pomlaja. Mi smo narodi, ki so raztrgali spono minulosti in ki nezadržno hite naprej, v nekaj novega, v demokracijo in socializem, v moderno industrijsko življenje. Mi bomo zmagali. Tudi v vprašanju Trsta, neogibalo. Resnica je tudi tokrat na naši strani. Resnica je tudi konec koncev še zmeraj zmagala.

Po tej poti, po poti socializma, bratstva narodov, enotnosti delovnih ljudi, po poti demokracije smo hodili, hodimo in bomo hodili Jugoslovani, glede na narodne in druge razlike. Po tej poti bodo hodili naši delovni ljudje z delavskim razredom na čelu, vzpodbujani navdušenimi in zavestnimi socialističnimi, komunističnimi silami.

Naj živi Jugoslavija! Naj živi Tito! Naj živi socializem!

BELI DIM OB SOČI

V zadnjih letih sem moral večkrat potovati iz Gorice na Tolminsko. Nekaj kilometrov pred Kanalom je moja pozornost vedno pritegnila ogromno tovarniško poslopje na nasprotnem bregu Soče, ki je bilo zavito v oblak belega dima. O njem sem zvedel le toliko, da je to tovarna cementa in salonita v Anhovem. Kaj več mi ni vedel nobeden povedati. Večkrat sem iskal priložnosti, da bi se osebno prepričal, kaj se spriva za tistimi visokimi tovarniškimi zidovi. In ta priložnost se mi je ponudila šele pred dnevi.

DELAVCI IN VOLITVE

Vodstvo tovarne cementa in salonita v Anhovem nas je zelo prijazno sprejelo, ko smo povedali, da smo prišli iz Kopra. Sicer pa novinarji tu niso neredki gostje. Tovarna ni samo eden največjih industrijskih objektov na Primorskem, ampak je znana tudi po svojih številnih delovnih uspehih. In tako so se že navadili na ljudi, ki obveščajo o njihovih uspehih javnost.

»Kje naj bi začeli,« nas je prijazno vprašal tajnik.

»Pri najvažnejšem,« smo odvrnili.

»Da, vem, na volitve mislite.«

Tako smo vzpostavili kontakt. Naj omenim samo to, da so v tovarni prvi v goriskem okraju sklicali volilni zbor proizvajalcev in ga tudi najbolje pripravili. Ali je treba še boljše legitimacije za delo sindikalne in partijske organizacije?

O tem zboru smo se razgovarjali dalj časa. Udeležilo se ga je okrog 400 delavcev in delavk, menda toliko, da niti niso mogli vsi v dvorano. O pomenu novembrskih volitev sta govorila član predsedstva republiških sindikatov LRS A. Šturm in sekretar okrajnega komiteja ZKS za Gorisko Martin Greif. Govorili pa so tudi drugi o novem načinu upravljanja, o odnosih v podjetju in še o marsičem.

Potem so prešli k predlaganju kan-

didatov. Kar 14 imen se je pojavilo in šele po temeljitem pretresu so se odločili za štiri. Izmed kandidatov — predsednika sindikalne podružnice Ivana Zelinka, sekretarja tovarniške organizacije ZK Alojza Mariniča, šefa električne delavnice Milana Gabrijelčiča in glavnega blagajnika Nikolaja Gorjupa — bodo izvolili dva. Z velikim odobravanjem so delavci pozdravili tudi kandidaturu direktorja livarne v Solkanu Jožefa Štruklja za republiški zbor proizvajalcev in člana Predsedništva republiških sindikatov Antona Šturma za zvezni zbor proizvajalcev.

Potem so bile volitve še večkrat na dnevnem redu. O njih sta večkrat razpravljala delavski svet ter upravni odbor tovarne in tudi društvo Svoboda. Nedavno so imeli sestanek, na katerem je predaval njihov kandidat Anton Šturm.

V VELIKIH OKTOBRSKIH DNEH

V velikih oktobrskih dneh, ko je naše ljudstvo planilo na ulice in ogorčeno protestiralo proti mešetar-skemu sklepu Angležev in Amerikan-ccv, so tudi delavci tovarne v Anhovem povedali, kaj mislijo.

»Tako smo prekinili delo po vseh obratih,« so mi pripovedovali. »Trikrat smo v spremstvu korakali v Solkan na protestna zborovanja. Naše ogorčenje je bilo nepopisno in danes ni nič manjše, kakor je bilo 8. oktobra.«

V Anhovem so se številni delavci javili med prostovoljce. Na njih in na tiste, ki so jih mobilizirali v vrste JLA, je ponosen ves delovni kolektiv. Le malo novih moči so morali najeti, kajti delavci so vložili vse sile, da nadomestijo tiste, ki so v prvih vrstah za obrambo naših pravice.

MILIJARDO DINARJEV ZA MODERNIZACIJO

Tovarna cementa in salonita v Anhovem je med največjimi cementni-

mi tovarnami v Jugoslaviji, po produkciji salonita pa je največja v srednji Evropi. Zgradili so jo po prvi svetovni vojni in ima zato tudi nekaj zastarelih naprav. Delovni kolektiv je sklenil, da bo te naprave nadomestil z novimi, hkrati pa bo dogradil nekatere nove objekte. Za celotno modernizacijo tovarne so predvideli zaenkrat milijardo dinarjev.

S tajnikom smo prehodili vse oddelke in zvedeli toliko podrobnosti, da je res vprašanje, kako bi vse skupaj stnil v jasno sliko. Našo pozornost so predvsem zbudile azbestno-cementne vodovodne cevi visoke kvalitete, ki povsem odgovarjajo vrednosti cevi iz litega železa, razen tega pa imajo to prednost, da so lažje in ne rjavijo. Prav tako visoke kvalitete so kanalizacijske cevi, ki ustrezajo vsem pogojem.

Zelo zanimivo je v hali, kjer izdelujejo razne izdelke iz salonita. Ogledali smo si prvovrstne valovite plošče za pokrivanje industrijskih objektov, hangarjev, sejenskih paviljonov in železniških postaj ter krovni material za stanovanjske zgradbe.

»Pred nami so veliki dogodki,« je pripomnil naš spremljevalec. »Modernizirali se bomo in izpopolnili produkcijo tako, da bomo lahko uspešno konkurirali v kvaliteti in v cenah tudi na svetovnem tržišču.«

Tovarna je letos začela z eksploatacijo novega kamnoloma laporja. Od kamnoloma do tovarne so zgradili 2 km dolgo žičnico, ki je prva tovrstna naprava v Jugoslaviji, izdelana po zamisli domačih strokovnjakov. Sedaj grade tudi ogromno halo s površino okrog 2800 m², prihodnje leto pa bodo zgradili še novo sušilnico za plavžno žilindro, novo halo cementnih mlinov, nove silose za lator, nabavili bodo nove cementne mlince, izboljšali transportne ter druge naprave itd.

IN KOLEKTIV?

Po ogledu tovarne smo se zanimali za prispevke delavcev k uspehu produkcije in za njihove življenjske pogoje. Vsi, s katerimi smo se razgovarjali, so se strinjali s tem, da ima kolektiv ogromne zasluge v izboljšanju sistema dela kakor tudi pri racionalizaciji in štednji. Z dobro organizacijo dela in visoko delovno zavestjo je uspelo tovarni doseči kvaliteto izdelkov, ki je znana po vsej državi in tudi v inozemstvu.

Delavci tovarne v Anhovem prebivajo večinoma v okoliških vaseh. Vendar imajo kljub raztresenosti po raznih krajih skupno družbeno življenje v okviru društev »Svoboda« in »Partizani«. Obe društvi gradita sedaj svoj skupni dom. Ogledali smo si tudi kino in letno gledališče, na katerega bi bil lahko ponosen tudi marsikateri večji kraj v Sloveniji.

od mleka in sadja do vina. Skoraj nemogoče je odkloniti, ko veš, da dajejo od srca, zlasti pa ko zagotavljajo, da hočejo skrbeti za svojo vojsko, kajti dovolj so morali v prejšnjih letih pretrpeti, ko so jim tuje vojske kradle in jih pobijale.

V vsaki vasi so ženske, kakršna je Racetova mati, možje kot je stavec, ki poje skupaj z našimi vojaki, vsepovsod so se dogodile stvari, o katerih je pripovedoval kapetan Luštek.

Metalci plamenov v akciji (z manevrov JLA)

Predstavljamo vam kandidate

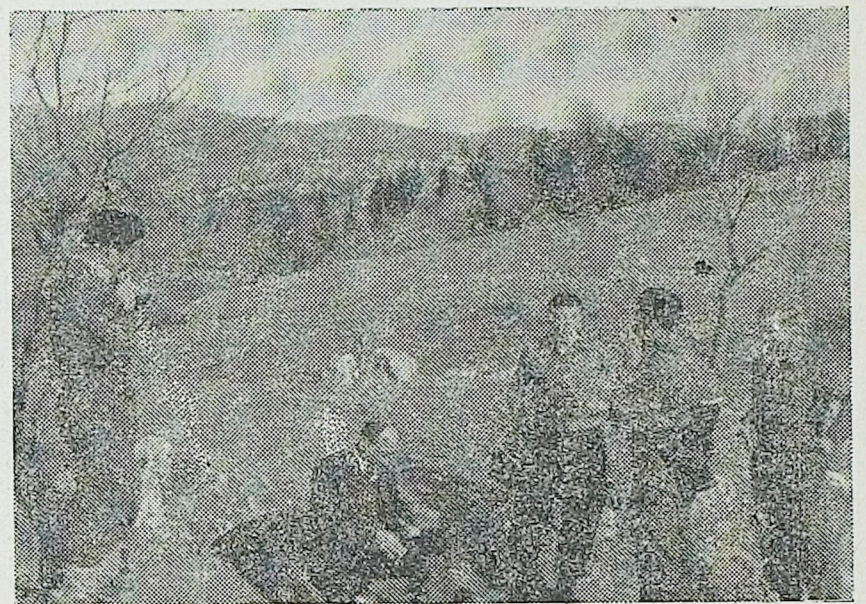
Branko Babič - borec za primorsko ljudstvo in zemljo

Kandidat za republiškega poslanca postojanskega okoliša je tovariš Branko Babič, ki zdaj dela v Glavnem odboru SZDL Slovenije v Ljubljani. Je star borec za pravice delovnega človeka, sin slovenske obmorske zemlje, pogumen in prekaljen politični delavec, ki je z besedo in puško v najtežjih dneh naše zgodovine pomagal ustvarjati današnjo socialistično Jugoslavijo. Skušal bom prikazati njegov lik tako, kot ga poznam sam in kot ga poznajo drugi znanci.

Brankov oče se je pred dolgimi leti doselil iz Babičev pri Marezgah, obmorske vasice v koprskem okraju, v prijazno vasiro Dolino pri

noosvobodilnega odbora in član Izvršnega odbora OF za Slovensko Primorje. Od septembra 1944 pa vse do osvoboditve Trsta po naših četah se je posvetil skoraj izključno organizaciji terena v mestu. Bil je duša tamkajšnjega političnega in vojaškega gibanja, ki je ob zadnjih dneh borbe zagotovilo oblast proletariatu, za katero pa so Tržačane tako sleparsko opeharili zahodni zavezniki in Sovjetska zveza.

Po končani vojni je tovariš Branko ostal v Trstu na političnem delu. Bil je član IO PNOO, po ustanovitvi KP Julijske Krajine član njene- ga CK in Poltbiroja. Po odhodu tovariša Borisa Kraigherja iz Trsta je postal tudi generalni sekretar KP

Tov. Branko Babič (sedi) na Banjški planoti februarja 1945

Trstu. Tu si je postavil novo domačijo Dne 18. oktobra 1912 se mu je rodil sin Branko. Prva svetovna vojna je družino premetavala sem in tja po trdem kraškem kamenju. Branko je osnovno šolo obiskoval v Povirju in Sežani, nato pa je svoje šolanje nadaljeval v Kopru. Tu se je vključil v slovensko ilegalno mladinsko organizacijo. Kmalu so mu prišli fašisti na sled in začelo se je preganjanje. Kot vsi drugi Primorci, je tudi mladi Branko videl v Jugoslaviji deželo svobode in je zato leta 1930 pobegnil pred fašističnim terorjem v Slovenijo.

Prišel je na Štajersko ter se je že v letih 1931-32 kot obrtniški vajenec aktivno vključil v partijsko politično delo na terenu v okolici Celja. Že leta 1935 je postal član Komunistične partije Jugoslavije. Preselil se je v Maribor, kjer je bil od leta 1937 do 1940 organizacijski sekretar OK Maribor. Zatem je odšel v Banja Luko, kjer je še isto leto (1940) postal organizacijski sekretar Oblastnega komiteja za Bosansko Krajino.

Tikoj ob izbruhu druge svetovne vojne je bil član Vojnega komiteja za Bosansko krajino. V partizane je šel že julija 1941 ter je septembra že bil politični sekretar okrožnega komiteja za Kozaro in obenem politični sekretar Kozarskega partizanskega odreda. V juniju 1942 se je začela velika nemško-ustaska ofenziva na Kozaro, v kateri je sodelovalo 8.000 do zob oboroženih sovražnih vojakov. Okoli Kozare so potegnili tri obroče. Partizani so jih v nalezu prebili in rešili vso živo silo svoje vojske ter tudi civilno prebivalstvo. Pri tej veliki akciji je imel nemalo zasluge komisar Branko, ki je s svojim osebnim vzgledom prednjačil pri junaškem proboju.

Ko se je Branko po proboju s Kozare javil v Vrhovnem štabu pri tovarišu Titu, so ga poslali kot Primorca v Slovenijo na politično delo. Za novo leto 1943 je že bil v Vojkovem vođu na Primorskem, kamor je bil poslan kot sekretar Pokrajinskega komiteja za Slovensko Primorje. Vse leto je zelo aktivno delal na terenu, vspostavljal organizacijo OF in KP in odhajal po tem poslu ilegalno tudi v Gorico in Trst. Povečal in učvrstil je organizacijo na terenu, da je dobro pripravljena dočakala italijansko kapitulacijo. Po osmem septembru 1943 je postal pomočnik komisarja novega IX Korpusa NOV IN POJ, kar je bil do maja 1944. V tem razdobju se je udeležil vseh nešteti pohodov in bojov korpusa.

Maja 1944 je šel spet na politično delo na teren. Postal je spet sekretar Pokrajinskega komiteja, bil je podpredsednik Pokrajinskega narod-

Julijske Krajine, kar je bil do svojega odhoda iz Trsta pred enim letom.

Za njegove velike in nesporne zasluge med vojno in po njej je naša socialistična domovina Branka odlikovala z več visokimi odlikovanji in tudi sicer dala vse priznanje za njegovo veliko delo.

Ovčarič Anton - kandidat v republiški zbor v Istri in Brkinih

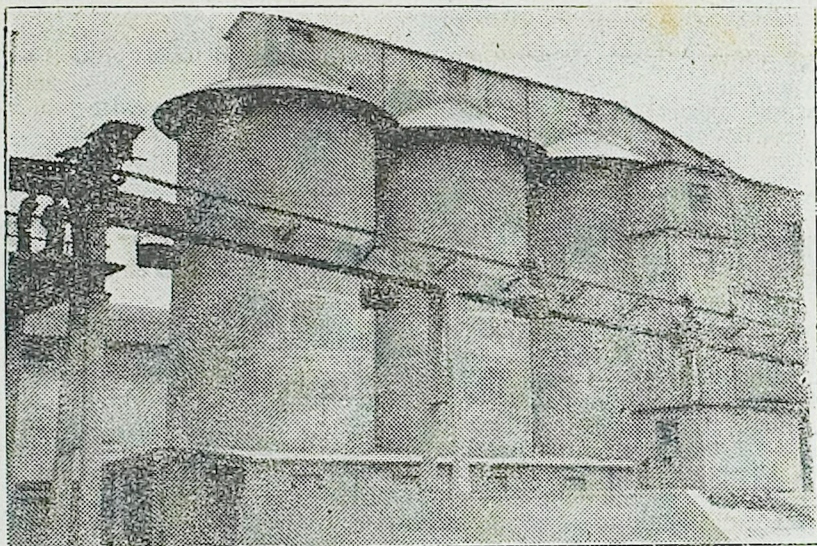
V republiški volilni enoti v Istri in Brkinih v občinah Grašče, Črni kal, Podgorje, Hrpelje, Materija in Podgrad so volivci izvolili za svojega kandidata Antona Ovčariča, podpredsednika OLO in predsednika Gospodarskega sveta pri OLO Sežana. Anton Ovčarič je v teh občinah znan vsem volivcem, saj neprestano dela med njimi od NOB in vsa leta po osvoboditvi.

Tovariš Ovčarič se je rodil leta 1913 v Malih Munah pri Podgradu kot sin revnih kmetov. Po končani šoli se je izučil v kovaški obrti, s katero se je preživljal do druge svetovne vojne. Leta 1941 so ga Italijani utaknili v »bataljon speciale« a so ga pozneje zaradi boleznih odpustili domov. Naslednja leta je prišel v stik s prvimi partizani v Brkinih s tov. Jožetom Zidarjem-Jadranom in tov. Antonom Dolganom-Brankom, ki sta se v Poljanah, kjer je imel Ovčarič malo kovaško delavnico, večkrat ustavljala in postavila tam svojo vozo. Tovariš Ovčarič je kot prvi aktivist širil idejo NOB in postavljaj mrežo organizacije v teh krajih. V letu 1943 je postal član Okrajne gospodarske komisije in sekretar terenskega odbora OF v Poljanah. S svojo iznajdljivostjo je dobavljal mnogo materiala iz Trsta in od drugod za našo NOB. V letu 1944 je delal na terenu Brkini kot terenski politični delavec.

Po osvoboditvi so ga imenovali za šefa uprave za obnovo podeželja za okraj Hrpelje. V letu 1947 je opravljal funkcijo poverjenika za trgovino, pozneje pa so ga izvolili za predsednika Planske komisije pri OLO Sežana. V letu 1950 so ga izvolili za podpredsednika OLO, naslednje leto pa za predsednika okrajnega ljudskega odbora Sežana in člana Okrajnega komiteja KPS. Ob laskoletnih volitvah so ga ponovno izvolili za podpredsednika OLO.

Tovariš Anton Ovčarič je vložil mnogo truda in prizadevanja za razvoj gospodarstva v sežanskem okraju, zlasti za elektrifikacijo okraja.

Prebivalci Istre in Brkinov gledajo z zanimanjem v svojega kandidata, ker vedo, da bo tudi v prihodnje posvetil vse svoje sile graditvi naše socialistične domovine.

Pogled na silose za cement

Na vsakem koraku

Na vsakem koraku dobiš vse polno odgovorov, če se vprašuješ, zakaj je ljudstvo v vseh teh krajih tako trdno ob strani svoje vojske, zakaj je tako topla sprejema in ji vse nudi.

Na vsakem koraku odgovor...

Sredi vasi stojita pred spomenikom padlim borcev in žrtvam fašizma dva oficirja in bereta v kamen vklesane besede: »V traven spomin padlim vaščanom«. Iz najbližje hiše pristopi drobna ženska v črni ruti, z rokami pod predpasnikom. S prstom pokaže na četrto ime na spominski plošči: Albina Race. Solze ji orose oči.

— To je moja hči.

Oficirja ne najdetata takoj besed. Sočutno pogledata ženo, rada bi jo vprašala, zakaj so ji fašisti ubili hčer, pa nočeta še bolj odpirati stare rane.

Pa že sama ženska v kratkih besedah pripoveduje.

Vas je nekaj sto metrov nad cesto in železnico. Po cesti so čisto krožile fašistične patrulje. Kadar so pridrle v vas, je vedno ostalo za njimi razdejanje. Po neki partizanski akciji so bili posebno besni. Nekaj vaščanov se je poskrilo pred njimi v bližnji gozd. Patrulja je šla po ojačenje in preiskala ves gozd. Ujela je sedem vaščanov, med njimi Angelo Race.

Racetova mati je vzdrhtela v pri- dušenem joku. Pretreslo jo je, ko ji je stopila pred oči zadnja slika hčerke Angele. Fašisti so ujete vaščane najprej strahovito mučili in jih potem iznekažene, z zlomljenimi udi in vse porezane ustrelili.

— Branite nas pred fašističnimi zvermi, ne pustite jih nikoli več v naše kraje, roti Racetova mati v amenu žrtev, pred katerih spomenikom stoje.

Vojak Stanko Podbregar je za četni časopis opisal, kako se na večer zbere pred hišo pevski zbor in navadno stopi k njim sedemdesetletni hišni gospodar in pritegne skupaj z njimi. Pesem odmeva po vasi in navsezadnje se razvije še pogovor. O Trstu, o fašistih, o nenasitnemu italijanskemu pohlepu. In je nekega večera dejal — kakor opisuje Podbregar — sedemdesetletni stavec: »Kri je še vedno ista in če bo potrebno, bo tudi moja roka zagrabila za orožje.«

Pri tej hiši in pri sosedovi in povsod po vasi so vojaki kot doma.

Kapetan Luštek pripoveduje: »Prišli smo sem in ljudje so pohiteli, da bi nam zagotovili potrebne prostore. Čudili so se, kako smo se v redu razmestili, brez razburjanja in zmede, čudili so se naši skromnosti in disciplini. Začeli so nam ponujati najrazličnejše stvari

Čuvanje gozdov in pogozdovanje resen problem zapadnih Brkinov in Čičarije

Prebivalci vasi na področju občin Materija in Podgrad ter še nekatere vasi v Brkinih so znani drvarji in oglarji. Zlasti v Čičariji so ljudje imeli glavni vir dohodkov od gozdov. Gospodarske razmere pod Italijo, posebno med prvo in drugo svetovno vojno, so silile kmeta, da so v gozdovih prekomerno sekali. Tako so se krčili že itak skromni gozdovi.

Italijanska gospodarska politika našemu kmetu ni dovoljevala prioritizacije k trdnjšim gospodarskim osnovam, za katere so na tem področju naravni pogoji. Tudi gospodarstva, ki so že pred prvo svetovno vojno dosegla na pobudo in s pomočjo zadrugnih mlekarov v Hrušici in Breznici lep napredek v živinoreji in mlekarstvu, so bila pod silo razmer primorana zateči se k gozdni rezervi. Neizprosna italijanska davkarja je bila pripravljena zarubiti zadnjo kravo.

Tudi po drugi svetovni vojni, zlasti pa zadnja tri leta, so v teh krajih sekali mnogo več, kakor je letni prirastek lesa. Razen znatnih količin oglja so kmetijske zadruge v občinah Materija in Podgrad odkupile v letu 1952 nad 10.000 kubičnih metrov drv, kar vsekakor presega zmogljivost in letni prirastek. Če bodo nadaljevali s sečnjo bo prišlo do uničenja gozdov. Ze sedaj so primere, ko znaša gozdna zaloga komaj 10 do 15 kubičnih metrov na ha, kar je manj kot polovica zaloge, potrebne za normalen razvoj in rast gozda. Ponemokod so iz gozdov nastale z grmičevjem in brinjem porasle rebrce. Tu bo potrebno nekaj let velike skrbi in nege, da bodo gozdovi dosegli prejšnjo raven.

Kmetje, ki so bili v veliki meri

nost. Bližina Istre z mlo zimo nudi možnost zimske pase, tako da ni govedoreja zaradi ovac nič prikrajšana.

Zadnje čase se o sadjarstvu v Brkinih veliko govori in piše. Nekaj je bilo za to tudi napravljenega. Poleg prvih strjenih nasadov v Odolini in Kovčevah obstaja v Odolini sadna drevesnica z nekaj tisoč letos cepljenih sadik, ki bodo kmalu na razpolago sadjarjem tega področja.

Okrajni ljudski odbor Sežana je za leto 1954 razpisal nagradni natečaj za vinogradnike, sadjarje in živinorejce. Natečaja se lahko udeleži vsako gospodarstvo z eno ali več pasami.

Kmetijske zadruge, ki so v zadnjih letih veliko zaslužile z odkupom drv, bi lahko na svojih področjih razpisale nagrade za manjša melioracijska dela v kmetijstvu, kot gradnja gnojšč, gnojničnih jam in podobno.

S skupnimi napori ljudske oblasti, kmetijskih zadrug in samih kmetov je mogoče tudi na tem področju ustvariti tako gospodarsko osnovo, ki so jih do sedaj imeli od gozdov.

Ribnica na Dolenjskem 80-LETNICA PARTIZANSKE MAME TEREZIJE KNOL

Te dni je praznovala 80-letnico svojega rojstva Terezija Knol, ki je ena izmed tistih žena, ki so veliko dobrega storile med narodnoosvobodilno borbo. Ze leta 1941 je v kleti svoje hiše skrivala prvo partizansko tiskarno. Čeprav je imela 70 let, je bila kurirka, obveščevalka in raznašalka letakov po Ribnici.

Njeno gostoljubnost pozna marsikateri borec in aktivist. V njenem domu so bili med borbo mnogi poznani borci in voditelji osvobodilne

kar je ljudi prisililo, da so v omrah poiskali zimske majo in plašče. Tam čez morje se belijo vrhovi Julijcev v novem snegu. Vendar pa vse kaže, da je to zaenkrat šele »sondiranje«, ki ga zima uvaja, da bi se prepričala, če je že prišel njen čas. Upajmo, da bo pri tem tudi ostalo vsaj še kak mesec in pol.

Volitve v zbor proizvajalcev v koprskem okraju 12. in 13. decembra

Na skupni redni seji okrajnega LO in zbora proizvajalcev, ki je bila v torek v Kopru, so sklenili, da bodo volitve novega okrajnega zbora proizvajalcev 12. in 13. decembra. Volilna skupina industrije, trgovine in obrti bo volila 30 odbornikov 12. decembra, volilna skupina kmetijstva pa bo volila 13. decembra 15 odbornikov.

Na seji so sprejeli tudi več odlokov, med katerimi je najvažnejša odločba o novih tarifah prodaje električne energije. Po tej odločbi, ki bistveno spreminja sedanjo tarifo, bo imelo gospodinjstvo velike ugodnosti. Te ugodnosti so v tem, da bodo domača gospodinjstva pogodbeno plačevala manjše število porabljenih kilovatnih ur po din 20 za kw, vse kar bodo porabile za ostale gospodinjstve potrebe kot kuhanje, segrevanje, likanje in podobno, pa po zelo nizki ceni. Ta odločba, ki so jo odborniki z navdušenjem sprejeli, pomeni nov korak naprej v izboljšanju življenja. Prav tako z veseljem bodo to odločbo sprejeli ljudje po vaseh in mestih, ker jim bo zelo olajšala skrb za kurjavo. Zadoštuje že majhen račun, ki pokaže primerjavo kurjenja z drvmi ali električno energijo.

Poleg tega odloka so sprejeli tudi odlok o plačah gasilcev, potrdili pravila Zavoda za socialno zavarovanje, predlog o imenovanju direktorja realitetne agencije in predlog o zamenjavi enega člana pri Svetu za kulturo in prosveto.

Na ločni seji je nato zbor proizvajalcev odločil razpustitev sedanjega zbora. Za tem so na skupni seji obeh zborov določili, da bo v vsem okraju 34 volivnih enot za volitve v zbor proizvajalcev.

Od Triglava

Pred pomembnim novembrskim dogodkom

V sežanskem okraju je bilo 22 zborov volivcev proizvajalcev

Na 22. zborih volivcev proizvajalcev industrijske skupine so za zveznega kandidata izbrali Janežiča Andreja — direktorja lesno industrijskega podjetja »Javor« na Pivki. Za republiški zbor proizvajalcev pa Leban Jožef, delavca iz Mlekarne Sežana in predsednika Okrajnega sindikalnega sveta v Sežani. Leban Jožef je znani politični funkcionar — ilegalac iz NOB v severno-primorskem okrožju. V letih 1943-44 je bil dalj časa sekretar okrajnega komiteta za Cepovansko-Grgorsko. V letu 1945-46 pa je bil sekretar okrajnega komiteta v Brdih. V letih 1947 pa do danes je delal vseskozi kot politični delavec v sežanskem okraju.

Člani splošnih kmetijskih zadrug, kmečkih delovnih zadrug in proizvajalci državnih posestev so na zborih volivcev izbrali za kandidata v zvezni zbor proizvajalcev Krmelja Makska.

Za republiški zbor proizvajalcev pa so izbrali Jakomina Ivana iz Kufeda in Zakrjaska Alojza iz Postojne — predsednika Okrajne zadrugne zveze.

Jakomin Ivan je znan antiafšističdelavec. Znan je širou vse Istre pa tudi Slovenije kot sedanji poslanec Skupščine LRS, član Glavnega zadrugnega odbora Slovenije, član okrajnega komiteta ZK in odbornik OLO Sežana.

Tovariš Jakomin pozna zelo dobro probleme kmetijstva v okraju in v Sloveniji in borbo za napredno socialistično preobrazbo kmetijstva.

Za okrajni zbor proizvajalcev pa so v vseh občinah izbrali najnaprednejše delavce, ki bodo znali aktivno reševati probleme gospodarstva v okraju.

Po vseh podjetjih so zdaj še zadnji predvolilni sestanki. Volilni odbori pa pripravljajo vse potrebno,

da bodo volitve tudi tehnično dobro izvedli.

V soboto 8. novembra bodo zaključili volitve v okrajni zbor proizvajalcev po vsem okraju. J. V.

Postojna je pripravljena

Po večini so že po vsem postojnskem okraju zaključili z zbori volivcev, na katerih so kandidirali poslance za zvezno in republiško skupščino. V glavnem so bili vsi zbori zadovoljivo obiskani, z visoko udeležbo pa se lahko pohvalijo zlasti v Starem trgu, Pivki, Knežaku in Baču.

V petek in soboto so zaključili zore volivcev po vsej občini loške doline. V Starem trgu je bilo kar 270 udeležencev, pa tudi drugod je bila udeležba dobra. V Ložu, v Gornjem Jezeru pri Cerknici, v Babnem polju, v Iga vasi, Kozarskih in povsod drugod so se volivci domenili za enoten nastop in kandidirali za zveznega poslanca tovariša Ivana Regenta, za republiškega pa tovariša Matevža Haceta, domačina iz Podcerkve pri Starem trgu.

V nedeljo je bilo tudi na Blokah v Novi vasi veliko zborovanje ob redkordni udeležbi. Navdušeno pozdravljen je govoril o pomenu volitev in splošnem političnem položaju tovariš Ivan Regent, kandidat za zveznega poslanca.

Illirskobistriški predel je prav tako imel dobro obiskane zore volivcev, zlasti občina Knežak. Njihov kandidat za zvezno skupščino je prav tako tovariš Regent, za republiško pa tovariš Jože Borštnar, narodni heroj. Tudi na teh zborih je prišla do izraza enotna ljudska volja in pripravljenost, braniti naše ogrožene nacionalne pravice tudi z orožjem v roki.

Rastko Bradašnja

Sola in zadrugni dom v Sočergi

odvisni od dohodkov iz gozdov, se bodo morali oprijeti drugih — bolj kmetijskih panog. Izkoristiti bo treba naravne pogoje za govedorejo in ovčarstvo na eni ter sadjarstvo na drugi strani. V pojasnitev tega nekaj statističnih števil:

V občinah Materija in Podgrad je 1401 kmečko gospodarstvo. Na vsako gospodarstvo odpade povprečno 14,9 ha zemlje. Od tega je 50 odstotkov travnikov, košenic in pašnikov, 38 odstotkov gozdov in 12 odstotkov njiv in vrtov. Na vsako gospodarstvo odpade 2,67 glav govejve živine ter 1,9 ovac. To je glede na sedanji pridelek krme veliko premalo. Zato pa občutijo njive (okrog 1,70 ha na gospodarstvo) pomanjkanje gnojna. Naravno, da tudi pridelki niso taki, kot bi lahko bili z zadostnim gnojenjem. Potrebno bo še uvesti načrtno kolobarjenje, tako da bomo imeli del njiv stalno zasejanih z deteljo in drugimi travniškimi vrstami.

Z izboljšanjem in povečanjem pridelka krme bomo postavili trdno osnovo, da raven živinoreje in mlekarstva izpred prve svetovne vojne presežemo. Pred kratkim organizirana živinorejska razstava sivojave pasme v Slivju nam je pokazala, da so tudi na tem področju dani vsi pogoji za vzrejo iskane in donosne plemenske živine.

Razširiti in številčno dvigniti bo treba tudi ovčerejo. Občinski pašniki na Slavniku, Žabniku in niže ležečih planotah so sedaj le delno izkoriščani. Ovčereja ima še eno pred-

ga gibanja, med drugimi celo dr. Aleš Bebler in pokojni profesor Šško.

Leta 1943 so jo Italijani zaprli, ker so zvedeli za njeno delovanje, vendar so jo zaradi starosti izpustili. Izgnali pa so jo iz hiše, kamor se je vrnila šele leta 1945.

Knolova je bila za svoje zasluge odlikovana z več priznanji. Svoje otroke je vzgojila v naprednem duhu. Vsi so sodelovali v NOB kot borci ali aktivisti.

Mama Knolova! Vašega prispevka za svobodo se veselimo tudi mi in prav tako vašega zdravja. Želimo, da bi bili še dolgo med nami tako zdravi in vedri!

L. B.

Prvi letošnji mrz in sneg

Med vsemi dnevnimi novicami, je tudi ta »aktualna«. Ko se je po izredno toplih jesenskih dnevih nebo pooblačilo, je marsi kdo zaskrbljen opazoval tiste sive oblake: »Je že tu in nam tudi letos ne bo prižanesla«. Misli je seveda zimo. Polnoma naravno, ker bo kmalu tu 21. december, ki pomeni »uradni« nastop zime. Ta pa sila — kot Pella v Trst — že veliko prej na dan. Dobili smo poročila, da je v torek v Sloveniji snežilo v Mariboru, v Kranjski gori, v Novem mestu in celo v Ljubljani, vendar se sneg zaenkrat ni prijel. Pobelil je le strehe hiš. Na Vršču pa je zapadlo kar 30 cm snega.

Tu ob morju je občutno razhladilo zrak. Oglasila se je lahka burja,

Zakaj v Postojni ni mleka?

To je vprašanje, ki ga postojnske žene zastavljajo že dolgo časa. O tem so nekaj pisali tudi naši časopisi, toda odgovora na to vprašanje še ni od nikoder.

Znano mi je, da so se pred mesecem dni pritoževali kmetje v Studnem, Bukovju in okolici, da bi radi prodajali mleko, pa ga nimajo komu. V Postojni pa so krožili glasovi, da se mleka v tistih vaseh ne splača kupovati. Uslužbenka v mlekarni pa se sedaj izgovarja, da mleko porabi vojska.

Poznam zavest postojnskih žena in lahko upravičeno trdim, da bi bile pripravljene, če gre za našo vojsko, odpovedati se še marsičemu in ne samo mleku. To brez kakršnega koli pojasnjevanja. Imam pa občutek, da je to zopet samo izgovor in sem odločno proti temu (pa ne samo jaz), da bi se za izgovorom oskrbe naše vojske skrivala malomarnost naših ljudi, ki so zadolženi in plačani zato, da oskrbijo Postojno z mlekom.

Ker sem že pri tem vprašanju, bi želela odgovor na to, zakaj ima prodajalka v mlekarni tak odnos do odjemalcev. Mislim, da ni žene v Postojni, ki ima opraviti z mlekarjo, ki ne bi želela, da se to žensko zamenja. Njen odnos do »podrejenih« to je do odjemalcev, ni v čast Kmetijskih zadrug Postojna. Prodajalka ne samo, da ni čista, temveč je do odjemalcev zelo surova. Večkrat sem bila sama priča njenim prepričkom z odjemalci. Poleg drugega si lasti pravico ukazovati, da ne sme nihče priti po mleko s steklenico, ker jo baje nalivanje mleka v steklenico — preveč zamudi. Mislim, da je od KZ pošteno plačana zato, da mleko razdeli — ne pa zato, da ga razdeli v eni uri.

Naj naveden primer njene »vkljudnosti«. Na vprašanje, koliko mleka dobi za vso Postojno, sem dobila od-

govor: »Ni važno«. Na drugo vprašanje, kdo mleko dobavlja, oziroma, kdo je odgovoren za dobavo mleka Postojni, znova: »Ni važno«. Ko nisem mogla držati in sem pripomnila, da bi bilo lahko dovolj mleka, se je zadrila: »Temu je kriva vojska«. Ko sem že odhajala, sem še ujela besede: »Zato sprašuje, da bi potem na sestanku razpravljali o tem, pa ne bodo«.

Zakaj se boji javnega razpravljanja? Kot sem že zgoraj navedla, želim pojasniti, zakaj te ženske ne zamenjajo. Upam, da bo KZ Postojna, ki uspešno rešuje še težje zadeve, z dobro voljo rešila tudi to.

Sežana

DRUŽABNI ZABAVNI VEČER ZA NAŠO VOJSKO

Preteklo soboto so prebivalci Sežane na pobudo SZDL organizirali v kinodvorani prirčno slavnost. Že dan prej so delegacije aktivistov množičnih organizacij obiskale posamezne enote JLA v Sežani in okolici ter jih povabile na družabni večer.

Borce in oficirje JLA je v imenu SZDL mesta Sežana pozdravil Franjo Pipan, ki je poudaril, da primorsko ljudstvo iskreno ljubi svojo slavno armado in tov. Tita, ker ve, da se bo ob tako zanesljivem varstvu naših meja razbil vsak poskus sovražnika. Tovariš Ambrožič, predsednik »Partizana« pa je v izbranih besedah poudaril, da so stotisoči članov »Partizana« iz vse države vsak hip pripravljeni nuditi naši gradci vso pomoč.

Sledile so posamezne točke spreda. Nadvse prijetno je bilo presenečenje, ko je vojska izpopolnila kulturni del z nastopom godbe in orkestralno spremljavo telovadnih točk, ki so jih izvajali člani, članice ter pionirji društva »Partizana«. Prijetno so presenečili predstavnike

JLA, posebno tiste iz južnih delov države, nastopi pionirčkov in mladine. Najlepsi so bili plesni nastopi članic, ki so graciozno izvajale plesne gimnastične vaje, narodna kola, proste in vaje na orodju. Članice so nastopile tudi kot pevke. Nekaterimi narodnimi ob spremljavi dveh vojakov, violinista in klavirista. Učinkovit je bil nastop srbskega harmonikaša in pevca, ki sta morala dodati še nekaj pesmi k programu. Popoln sestav vojaške godbe iz Divače je mojstrsko izvedel uverturo iz »Dalmatinske« ter Istrsko rapsodijo. Kulturni del večera so zaključile mladinke »Partizana« s španskim plesom, nakar se je ob igranju vojaške godbe razvila prosta zabava. SZDL je dragim vojaškim gostom pripravila tudi zakusko in darila.

Jaša

Anton Princič, najstarejši Dekančan

do Jadrana

Praznik v Vrtojbi

Ob prvem prazniku Vrtojbe sem prisluhnil praznično obloženim vaščanom. Iz njihovega pripovedovanja naj sledi nekaj spominov.

Dne 9. novembra 1941 se je zbralo v zidnici na Praprotni nekaj najzvednejših mož in fantov iz več vasi okolice Gorice. Razpravljali so kar v temi zaradi varnosti. Prižgali so eno samo žveplenko, toliko da so se medsebojno spoznali. Za organiziranje osvobodilnega gibanja je bil takrat določen Jože Čučić, sedanjí predsednik občinskega LO Sempeter. Sredi decembra so že organizirali OF odbor. Posamezni fantje so začeli odhajati v partizane. Lep vzgled je dal Emil Bizjak-Jurij, suhljat fant in hrom na eno nogo. Junaškega se je izkazal dne 27. oktobra 1942, ko ga je na Remški gnojni obkolilo 40 laških karabinerjev. Sprejel je borbo in streljal do zadnjega naboja. Ko so bili že blizu njega, je odvil zadnjo ročno bombo in jo zagnal med sovražnike. Eden karabinerjev je bil mrtev, štirje pa ranjeni. Pri tem je tudi sam storil junaško smrt. Fašistični zločinci so ga nato privezali z žico na desko, ter ga razkazovali po vaseh in pri tem silili ljudi, naj pljujejo nanj.

Od splošne vestaje primorskega ljudstva leta 1943 pa do maja 1945 je samo Vrtojba prispevala — 6 vlačkov po 30 vagonov prehrane, ali 1787 ton, ne všteti pri tem obleke in sanitetnega materiala. Vse to so domačini s svojo živino prepeljali čez griče v Bilje in Bukovico. Blago so prevažali celo iz Gorice mimo vseh straž in bunkerjev. Sredi avgusta 1944 so trije kmetje iz Standreža pripeljali skozi vas tri vozove krom-

pirja. Tam pa so bili Nemci. Kako napraviti? Mirno so zavili na dvorišče tovarniša Rudolfa Faganela in krompir izložili kar na dvorišču, ter nato odpeljali nazaj proti domu. Faganel, ki je bil član gospodarske komisije, se je v skrbih popraskal za ušesi in se takoj znašel. Poklical je ženo in otroke, naj prinesejo jerbaze in koše, da bodo krompir prebrali. Ko so Nemci prišli na dvorišče, so Faganelove celo pobratili, da imajo tako lep krompir, ter da je pametno, če ga sortirajo.

Za posojilo svobode in razno pomoč partizanom so zbrali okrog dva milijona lir. Pri tem so se izkazali nekateri posamezniki, tako Justina Pelos z 47.000 lirami, Milost Sofija z 35.000 lirami in Katarina Pelos z 18.000 lirami.

Vrtojba je dala 266 borcev v narodnoosvobodilno vojsko. Od teh je padlo 72. V koncentracijskih taboriščih je umrlo 14 vaščanov, 20 pa jih še danes pogrešajo.

Skupno s praznikom so organizirali razstavo rodovniške plemenske živine. Najboljšim živinorejcem je bilo razdeljenih 19 diplom in 65.000 din nagrad.

Neki vojaški edinicji so poklonili 280 litrov vina in nekaj domačega tropinoveca ter 9000 cigaret.

Naj se naši borci povesele skupno z nami,« so dejali, Italijani pa naj se za Trst obrišejo pod nosom.

Pred spomenik padlih borcev so položili več krasnih vencev iz cvetja. Na zboru volivcev so za svojega kandidata v zvezno skupščino izbrali književnika Franceta Bevka, za republikanskega poslanca pa Mila Vižintina.

Idrijski klopotec kot straži lo proti pticam roparicam

Iz vsakdanjega življenja v Kopru

Sonce je posijalo toplo in jasno po nekajdnevem kujanem vremenu. Po asfaltnih cestah, trgih in ulicah, se je voda kmalu odtekla in posušila. Drugače pa je po ulicah in cestah, ki niso asfaltirane. Natihoma sem sklenil, da bom organiziral obhod po mestu.

xxx

V prodajalnah podružnice trgovskega podjetja »Fructusa« v novi tržnici je precej živje. Posebno radi se tu oglašajo kmetje iz mesta in okoljskih vasi. Tu dobijo vsa potrebna semena, navodila in nasvete. V kratkem bo podjetje odprlo nov oddelček za nadomestne dele kmetijskih strojev in orodje: pluge, brane, sejalnice, krampe, lopate, itd.

Dobil sem vtis, da ta podružnica opravlja zelo važno nalogo v pomoč zaostalemu kmetijstvu in da bo v prihodnje to nalogo lahko še razširila. Tako bo prav za vse: za kmete in za podjetje. Ta vtis je prišel odtod:

»Dobro dan. Prinesla sem pokazat skrajnjo ovas, če bi ga odkupili.« Nameščene pregleda in takoj pripomi:

»Seveda bomo vzeli, ovas je lep in čist. Če bi ga bili dali pregledati pred žetvijo komisiji, bi ga lahko

odkupili za seme.«

»Doma imamo tudi lepo seme pšenice »Mentana« in »Virgilio«.

»Ali so bili posevki pregledani in ocenjeni od komisije,« vpraša nameščeneec.

»Ne, nikogar ni bilo.«

»Poskrbite, da bodo pregledani prihodnje leto. Če je pšenica lepa, je škoda, da bi jo porabili za moko.«

»Toda vstopi starejša kmetica:

»Imate seme kapusa?«

»Pa še dobro seme zgodnjega in dobrega kapusa imamo. Sejemo ga januarja in zelo hitro zraste.«

Žena ne ve, kako bi, če bi vzela, ali pustila. Da ne bo zamere vpraša:

»Imate mogoče bolj kasnega?«

»Za sedaj ne, bomo pa dobili v kratkem.«

»Pa mi dajte štiri deka zgodnjega,« se končno le odloči. Novo je, pa ni prepričana, ali bo raslo.

Tako gre ves dan, vse dni. Strokovnjaki svetujejo ljudem, da bi sami pridelovali doma razna semena zelenjave kot: špinate, radiča, solate, raznih bučk in cvetlic. Škoda denarja, ker je podnebje ugodno.

Kmetje dobijo tu tudi nove vrste pšenice »Tevere«, ki jo je podjetje dobavilo pri semenogojnem posrestvu

Zlorabljali so svoj uradni položaj

Franko Frelj, komercialni korisponent trgovskega podjetja »Agrarija« v Postojni in Janez Steržaj, uslužbenec komerciale pri istem podjetju, sta dne 12. X. 1953 izposlovala pri skladiščniku podjetja na Raketu Francu Pregelju, da jima jo brez vednosti uprave izdal iz skladišča brez plačila prvemu 100 kg moke in 100 kg sladkorja, drugemu 100 kg moke in 50 kg sladkorja, ter da je dobavnic za izdano blago izstavil na sindikalno podružnico trgovskega podjetja »Agrarija«, za 50 kg sladkorja pa na Kmetijsko zadružno Unec. Kot uradne osebe so zlorabili svoj uradni položaj in prekoračili meje svojih uradnih pravic, da bi si pridobili korist.

Skladiščnik Franc Pregelj je sam povedal, da živilskih artiklov do sedaj niso izdajali na drobno iz skladišča, ampak so blago delili samo »na debelo« Kmetijskim zadrugam. To so dobro vedeli vsi trije obdolženci, a so kljub temu storili inkriminirano dejanje. Do te koristi Franko Frelj in Janez Steržaj ne bi bila mogla priti, če ne bi bila uslužbenca podjetja »Agrarija«.

Okrajno sodišče v Postojni je preteklo soboto obsodilo Franka Frelja in Janeza Steržaja vsakega zase na 6 mesecev zapora, skladiščnika pa na 4 mesece zapora pogojno za dobro enega leta. Pri slednjem je sodišče upoštevalo, da je bil pred storitvijo dejanja uslužben v tem podjetju kot skladiščnik le en mesec.

Prenizka kazen za uboj iz malomarnosti

Janez Intihar iz Bočkovega, okraj Postojna, je dne 7. 6. 1953 v večernih urah na veselici, ki je sledila odkritju spominske plošče na Hribarjevem, z nabito pištolo, ki ni imela varnostne zaklopke tako neprevidno ravnal ter mihal po zraku, da se je pištola na nepojasnjen način sprožila. Izstreljek je zadell 17 letnega Ivana Turšiča v levo stran prsnega koša, mu ranil jetra in obtičal v podkožnem mišičevju pri desetem rebri. Zaradi tega je nastopila močna notranja krvavitev iz poškodovanih žil in je Turšič že med prevozom k zdravniku podlegel poškodbam.

Okrajno sodišče v Postojni je Janeza Intiharja za storjeno dejanje obsodilo na tri leta zapora. Javni tožilec pa bo zoper sodbo vložil pritožbo zaradi prenizke kazni.

Nedovoljena trgovina mimo Kmetijske zadruge Cerknica

Alojz Marolt je leta 1952 kot nabavljalec Kmetijske zadruge Cerknica kupoval za zadrugo živino. Nakupil je v svojem imenu najmanj 20 glav goveje živine, jo zamenjal in preprodal z neugotovljenim dobičkom. Poleg tega je v istem letu kupil v

Beli Krajini za KDZ Cerknica najmanj 40 volov, ki pa jih ni fakturiral za zadrugo, z namenom da bi jih v okolici Cerknice lahko zamenjal za težje vole in šele nato te prodal potom zadrugo drugim podjetjem. Dalje je v najmanj 14 potrdil o izplačilu za mesnice KZ v letu 1952-53 kupljene živine vnesel višje zneske, kot pa jih je dejansko izplačal prodajalcem za živino, ter je ta potrdila v večini primerov tudi sam podpisal z imenom in priimkom prodajalca, nato pa ta potrdila predložil v obračun ter zamolkal, da so v potrdila vnešeni višji zneski. Na ta način je dosegel, da mu je Kmetijska zadruga izplačala na svojo škodo najmanj 19.510 din več kot je dejansko za živino izplačal.

Za vse to se je Marolt dne 26. X. 1953 zagovarjal pred okrajnim sodiščem v Postojni, ki ga je obsodilo na šest mesecev zapora in na 20 tisoč denarne kazni.

Tatvina splošno ljudskega premoženja

Janez Kraševac, kmet iz Raven, okraj Postojna je bil leta 1953 obsojen od okrajnega sodišča v Postojni zaradi neizpolnitve obvezne oddaje kmetijskih pridelkov na eno leto zapora in na zaplenbo premoženja. Meseca aprila 1953 je samovoljno brez potrebnega dovoljenja posekal v zaplenjeni parceli, k.o. Topol-Ravne pod upravo občinskega LO Bloke, 69 m² jelovega lesa. Od tega je porabil doma pri obnovi gospodarskega poslopja okoli 20 m³, ostalo količino pa prodal Kmetijski zadruzi Nova vas po 5500 din za m³, izkupiček od prodanega lesa pa si je prisvojil. Vrednost posekane lesa znaša nad 200.000 din.

Okrajno sodišče v Postojni ga je za to obsodilo na 5 mesecev zapora, dočim je občinski LO Bloke napotilo na pot civilne pravde z odškodninskim zahtevkom.

Kraševac se je pred sodiščem zagovarjal, da je mislil, da je ta parcela še vedno njegova last, čeprav je preteklem letu vložil prošnjo na OLO Postojna za vrnitev zaplenjene zemlje. Zaplenjeno zemljo je užival vse do pred kratkim in ga je občinski LO Bloke tudi obremenil na plačilo davkov.

xxx

Primeri, ki jih objavljamo zgoraj, vsak zase zahtevajo ostre obsodbe javnega mnenja. V dneh, ko so naši narodi pokazali največjo odločnost, da jim tuji ne bodo več pisali zakonov in kupčevali z njihovo zemljo, so se tu pa tam izločili posamezniki, ki jim je mar samo njihova sebičnost in lakomnost, v dneh, ko civilno prebivalstvo ob meji zbira darove, navdušeno pozdravlja in obiskuje svojo ljudsko armado, so posamezni izvrški hoteli nakopičiti cele kupe živih zase. Vsem takim naj gre največji prezir naših ljudi.

Isto velja za tiste tipe, ki prežijo na vsako najmanjšo priložnost in planejo, zakrinkani pod plašče »posvetnih« trgovcev na dan takrat, ko vidijo pred sabo zaslužek. Seveda je ta »zaslužek« le zanje in ga iztisnejo pri svojih »posvetnih« kupčijah ob vsaki priložnosti.

Tretji primer pa jasno prikazuje — spekulativno izigravanje in neupoštevanje vseh odlokov ljudske oblasti, ki se nanašajo na agrarno reformo. V večini primerov se teh odlokov ne držijo tisti »veliki« kmetje, ki so bili — in bi bili radi še — vaški veljaki, da so se jim morali mali kmetje in baltarji klanjati. Enkrat za vselej, naj jim sodišča in javno mnenje zakliče: Dovolj! Ali pošteno z nami, ali...

STUDENO

Ob tednu Rdečega križa je vaški odbor organiziral zdravstveno predavanje, ki ga je imel dr. Zlatko Aleksander. Ker je letos glavna naloga tedna Rdečega križa zbiranje prijavljenecv brezplačnih krvodajalcev, je predavatelj razložil pomen transfuzije krvi, kako nastanejo razne krvne bolezni, in dal več pojasnil o krvnih skupinah. Govoril je o tem, kako se vršijo zdravstveni pregledi in odvzem krvi. Na vprašanja posameznikov je na razumljiv način obrazložil prvo pomoč pri kačjem pikcu, kako pridobivajo protistrup, kakšen je učinek strupa, kako nastanejo okuženja pri ranah in podobno.

Udeležba je bila kar zadovoljiva. Navzoči so z zanimanjem sledili predavanju in izrazili, da si podobnih preraševanj še želijo. P.P.

Naši ljudski učitelji

Učiteljica Mira Sanj v Jurščah je že dolgo vrsto let v tej vasi. Vzgojila je že precej naraščaja. Na nekatera vprašanja je skoro malo nerada odgovorila. Pozna bolj bolj delo in ga bolj ceni kot besede. Takole je povedala:

»Vzgoja in poučevanje naše mladine me veseli. Iz otrok izoblikujem kolikor mogoče sposobne člane družbe v naši socialistični državi. Če bi jih v poznejših letih slučajno zaneslo kam v tujino, bodo, upam, vedno znali ohraniti ljubezen do svoje tako težko pridobljene domovine in ohraniti čut narodnosti.

Starši so glavna opora učiteljev pri vzgoji mladine. Kakšni otroci, takšni starši, ali obratno. Ako oni z lepimi besedami, poukom in zgledom ne vplivajo na otroke, je skoro zaman ves trud vzgojiteljev.

Sama vodim pionirsko organizacijo in sodelujem pri kulturno-prosvetnem delu. Ljudstvu pomagam z nasveti, vlaganju prošenj, pri raznih popisih prebivalstva in zemljišč, itd. Vodim razne akcije kot nabiranje majskega in kolaridskega hrošča, nabiranje želoda in žira, zbiranje starega železa in podobno.

—lb—

Tu nekaj ni prav, sem pomislil. Ali naj odgovorni poskrbijo za zbiranje napisa ali pa za odstranitev smeti. Eno ali drugo, pa bo odlok o čistoč dobil pravo veljavo.

Tam na levi sameva zapuščena in pozabljena dolga lesena baraka. Kdo naj ve, zakaj je bila tja postavljena? Veter že trga lepenko, skozi okna brez šip silijo ob deževnem vremenu voda. Ali ni škoda lesa, ki je bil sem uvožen?

xxx

Za zidom sprehajališča na »Belvederu« sta na strehi uradov »Omnia« dva krova. Streha je puščala, pa jo je bilo treba obnoviti. Gledam, kako jima gre delo dobro od rok.

»Od kod je podjetje dobilo pločevino,« vprašam.

»Domača produkcija je.«

»Mislim, da je italijanska,« sem pripomnil.

»Kaj še! Italijanka je proti tej nič. Na robovih se luči, ki nato kmalu zarjavijo. Ta, naša, pa je tako mehka, da se mi je kar samo smejala, ko sem jo dobil v roke. Veliko starih sem že prekril z italijanskim, pa nisem bil nikoli zadovoljen. Ta ho držala tudi 50 let.«

Če izurjen delavec, ki pozna svoj poklic in robo, ki jo uporablja, tako ocenjuje naš domač izdelek, je delovni kolektiv podjetja, ki ga izdeluje, lahko zadovoljen. Prav tako pa smo lahko zadovoljni in ponosni vsi. Cik

Izkrvavitev naše zemlje

Što let nazaj so točno znane številke prebivalcev po vseh naših slovenskih in hrvaških mestih, trgih in vaseh v Istri, Slovenskem Primorju in Trstskem. Bilo je vse polno otrok v naših družinah, toda odrasli ljudje je ostalo doma le malo. Ostali je glavni dedič, da je vodil naprej posestvo ali obrt. Vse drugo je moralo s trebuhom za kruhom in svet. Zato ni raslo število prebivalcev ne slovenske Istre, ne Krasa, ne Vipavske doline, ne Postojnske in ne Brd.

Dokler je v Trstu bila država, ki ji ni šlo za tem, da bi dokazovala, da so ti kraji italijanski, so naši ljudje dobili delo v velikem tržaškem pristanišču. Dela tam ni manjkalo. Dobili so kruh, izgubili pa svoje srce in jezik. Že po prvem letu, ko so prišli ob praznikih na obisk je bilo njihovo govorjenje drugačno od našega, z leti je bilo že polovica njih-

jani, kmetje in delavci pa bi ostali Slovenci, kajti s tem bi ostalo spet 80% vsega Slovenskega Primorja slovenskega. Zato je bilo treba preobratiti vse: Tolmince, Kanake, Brce, Vipavce, Kraševce in vse naše Istrane z zemlje. Ven iz katastrof na sodnjah bi bilo treba zbrisati slovenske posestnike in vanje vpisati italijanske, tako da bi bilo videti, kakor da so že od rimskih časov preobračali brazde latinski koloni. Na Bujskih so že beneški providuri naselili po stancijah nekaj beneških družin, po zemlji okoli Umaga in Novega grada, kjer je zemlja lepša. Za vsa Slovenska Primorja pa so določili pod fašizmom posebno banko v Benetkah »Ente nazionale per la Venezia«, ki je imela nalogo kupovati zemljišča za Ento. Ento je hotela kot hiena po vseh dražbah in odstopala kupljena posestva fašistom iz notranjosti Italije. Karabinjerji

frankovski fašistični oblasti v španski državljanski vojni.

Ni bilo mesta v Jugoslaviji, ki ne bi imel velike organizacije slovenskih in hrvaških beguncev, iz Istre, Trsta in Gorice. V Ljubljani so 4 emigrantske organizacije združile tisoče naših ljudi in jih pripravljale na vrnitev v domače kraje. Ni bilo večjega kraja v Sloveniji, kjer ne bi v svoji primorski organizaciji čakale stotine Primorcev na odrešitev Slovenskega Primorja. V vsaj Jugoslaviji je bilo 48 emigrantskih organizacij, okoli katerih se je zbiralo 70.000 Slovencev in Hrvatov, pregnanih s svoje zemlje po ljudeh, ki so prišli stotine kilometrov daleč, da bi zavzeli mesto na soncu tudi v naših krajih. Trideset tisoč naših ljudi so potisnile italijanske oblasti potni liste v roke in so morali iskati nesrečo v predmestjih Buenos Airesa, Rio de Janeira in San Paola, po pampah Argentine in po džungli Brazilije, ker niso imeli: ne domača zemlja, ne Italija in niti ne stara Jugoslavija kruha zanje.

Nad stotisoč naših ljudi je torej med dvema vojnama pod italijanskimi predsedniki vlad: Orlandom,

V Trstu in predmestjih je pomagal desetisoče obstoječih naših družin, v preostalih pa vcepil tuje cepe, ki rade tuj piod.

Italijanski predsednik Peila zahvala, da vso to preobračanje, spreminjanje, pačenje in malicenje strukture naše zemlje in naših ljudi, naše revščine in našega bogastva, skozi desetletja, priznamo kot naraven prostovoljen proces. Da niso smeli živeti naši ljudje po službah v istrskih mestih, je po njegovem čisto naravno, da je stotisoč ljudi grizlo grenki kruh brezposelnosti v tujini, stotisoč italijanskih tujcev pa gradilo svoja ognjišča na ruševinah naših družin, pa smak rimske najvišje pravičnosti in civilizacije.

Ne priznamo ne preteklih ne sedanjih krivic. Šele ko bodo zabrisani sledovi krivih brazd, ko bodo odstranjeni tuji pečati poslednjih desetletij, šele takrat bodo imeli pravico vprašati ljudi te zemlje, kaj jim sidi in vodi krmilo njihove usode.

Ne priznamo sedanjega odvzemanja zemlje pri Stivanu, Sedjanu in Nabrežini, kot ne priznamo tega, da so nas desetletja gonili iz Skednje, Sv. Jakova, Grete, Bartokve, iz vseh predmestij Trsta, mislimo pa, kar ne puste v sredino mesta Trsta. Vse, kar je italijanskega grajeno na bivši slovenski zemlji, je zgrajeno na krivici in krivice ne bomo nikdar priznali, pa četudi se šmali z demokracijami plaščem plebsiteta.

a. r.

Kemal Atatürk

Včasih so nam očenci pripovedovali o Turkih in o otomanskih vdorih v naše kraje, pred kratkim pa so prebivalci turške republike praznovali tideseto obletnico dne, ko je na ruševinah starega, srednjeveškega, fevdalnega otomanskega carstva zrasla nova, sodobna Turčija.

Pravzaprav pomeni trideset let in življenju neke države v tem našem nemirnem času zelo kratko obdobje, za drugega kakšnih večjih plovov ali ciljev. Navzile temu pa je rodilo trideset let turške republike takšne plovove, ki jih na vsak način moramo omeniti, zlasti ker so v neposredni zvezi s Kemalom Atatürkem, svetom turškega ljudstva. Pred tridesetimi leti so se pričeli okrog Kemala Mustafe zbirati revolucionarji, ki so dvignili ljudsko vstajo in obračunali s samopasnostjo sultanovskega birokratskega aparata in pobornikov fevdalizma. Borba proti sultanu in njegovim propadlim ostankom se je končala dejansko 28. oktobra leta 1923, ko je bil okupiran sultanat in proglašena turška republika, za vzemki pa so Turčijo priznali z lausanskim sporazumom.

Rezultate in uspehe reform Kemala Mustafe Atatürka lahko imenujemo več kot presenetljivi. V borbi proti ostankom fevdalizma, verskega mračnjastva in splošni zaostalosti.

(Nadaljevanje prihodnje)

UMETNO SRCE ZA OPERACIJE

V neki bolnišnici v Londonu so nedavno sestavili nov aparat, nekako umetno srce. Aparat so imenovali po njegovem projektantu, zdravniku dr. Melroseu, »Melrosejev stroj«. Novega aparata, ki bi med operacijami prevzel funkcijo srca in ki razdeli ter dopolnjuje kroženje krvi, se niso pričakovali na ljudeh, pač pa uspešno na živalih.

Umetno srce so skonstruirali strokovnjaki in tehniki v enem letu. Stroj ima dve črpalci, od katerih prvi opravlja delo desnega prekata srca in črpa kri v umetna pljuča, druga pa delo levega prekata, v katerega se vrača s kisikom osvežena kri.

MREŽA IZ STEKLENIH VLAKEN PROTI MRCSU

Mreža proti mrčesu za okna in vrata izdeluje zdaj nekka tovarna v Toledo iz z vinilem položenih steklenih vlaken. Te mreže so mnogo bolj odporne proti slabemu vremenu, ki ga izražajo one značilne rjave lise v juliju in avgustu. Letos jih ni bilo in zato je plulo življenje po žilah sicer skopih kraških grudi. Kraševci je življenjska splošnost njegove zemlje tako po volji in je nanjo tako ponosen, da ne šteje za priznanje.

Takina je naša zemlja. V našem aržu sonce, v drugem voda, pa zažeti, da se ji odkrijemo.

V take misli zapolnjen sem je dvakrat mahal čez naš Kras. Prvič v juliju, drugič v oktobru.

Naj vas mešane vprašam, če ste kdaj je uživali kraško polno jutro po dežju, ko je, kot pravi Kanakar: ... nebo kot umito in pokoseno in je zrak preprojen z mešanico vseh mogočih vonjav ... Ali je kdaj utonilo vaše oko v njegovo razsežno ozorje in so se oddaljani svet prikrali mnogo bliže kot ga običajno vidimo? Je to redka slika, vredna da jo uživa vsa družina in oko umetnika.

Nova britanska tovarna, ki izdeluje sedeže za avtomatizirane odmetilce iz letal, je izdelala nov tip sedeža, ki tehtaja komaj 22 kg, to je samo polovico toliko kot tehtajo običajni sedeži te vrste, ki so sedaj v splošni uporabi.

Novi sedež je popolnoma avtomatiziran. Padalo, ki je pritrjeno na sedišču, se avtomatično odpre neglede na višino, v kateri leti letalo in tudi neglede na brzino letala. Novo sedišče so že uspešno preizkusili v treh vizualnih škarjanih.

NOV AVTOMATIZIRAN SEDEŽ ZA ODMEV PILOTOV IZ LETAL

Petnajsetletni Carnelo Bova, ki je med bombnim napadom na Pulmi v Kalabriji leta 1943 izgubil obe roki, drži po uspehi kirurški operaciji v svoji umetni lačni banani, ki jo je sam odliplil s svojo drugo umetno roko. Operacija se je kirurški v New Yorku. Operacija ni bila lahka. Sedaj uporabljajo njegovo pravo mišico obe njegovi umetni roki tako, da s pravo čisto lahko igra klavir in rita. Sliki vnijni izvala bo sliki kot primer kirurgije, ki bilo po nivi melodi operaciji približno 12 tisoč polubi jeni strah.

Ob tridesetletnem prazniku

Republike Turčije

losti dežele je Nova Turčija uvedla sodobno zakonodajo, pričela masovno industrijo, omogočila je razvoj znanosti, uvedla enakopravnost žensk, ukinila derwishe redove, odpravila muslimansko vero kot državno vero, uvedla latinsko abecedo. Državljeni nove države so dobili primike, česar dotlej niso poznali. Splošna gospodarska napredke je zlasti očiten v kmetijah, ki imajo v Turčiji izredno možnost za razmah. Samo po vojni so povzeli s kmetijskimi kulturami, zasajene površine od 17 na 25 milijonov orlov.

Turški narod zelo ceni svobodo in neodvisnost svoje dežele. Takoj po vojni se je namreč zvala Turčija v zelo izraznem znanju političnem položaju. Pristiti in težnja Mladosti po nekaterih delih turškega ozemlja in na nekatere suverene pravice je popustil celo po ustanovitvi balkanskega pakta med Turčijo, Grčijo in Jugoslavijo. Ta obrambni pakt, ki lahko služi kot zgled mednarodnega sodelovanja na temelju enakopravnosti, je tako prinesel prve sadove.

Tudi z italijanskimi imperialisti so imeli Turki opraviti. Po prvi svetovni vojni so države zmaganke s svojimi četami zasedle večji del otomanskega carstva. Omeniti moramo, kar je za današnji čas zelo pomembno, da so bile med njimi tudi italijanske čete, čete novo-

pečenega zavezništva, ki je šele pred kratkim obrnil hrbet svojim dotokanim prijateljem. Zavzela so velika področja anatolskega Turčije. Tedenjiti italijanski državniki so celo zahvalili, naz Turke preženejo v nove države, velike dele Anatolije pa izročijo Italiji kot snujen življenj.

Slavna Sofijska cerkev v Carigradu

Kako so se v starih časih ženili v Istri

Jožko je bil lep fant. V Krkovčanski fari mu ni bilo enakih. Zato ni čudno, če so dekleta kar naražala za njim. Povrh tega je bil tudi sin bogatih kmetov in edinec v družini. Zato Toma iz Nove vasi, ki jih je že toliko odvrnila, se mu ni mogla zoperstavljati. Ko jo je nekega večera vprašal, da se ne oženi in da gre raje za meniha, kot da bi živel brez Tome in če se je naseljed vala.

Preteklo je leto dni, ko sta se mlada na skrivaj ljubila in celo koparjo je je že dal Jožko (zaradi se je). Hoditi je začel na njen dom in kmalu se je zmenil s svojim očetom, da jo gresta zasnit.

»Poklicali ste nas. Mi ne vemo zakaj. Ali bi nama lahko razložili?« sta rekla po pozdravu ob prihodu v hišo.

»No, no! Ne hitita tako. Vse pride ob pravem času. Prej bosta kaj popila in pojedla, potem se bomo pomenili.« In Tonina mati je postregla gostoma. Beseda je dala besedo, dokler niso domači rekli, da imajo nekaj zanje. Ko so povedali kaj, so poklicali Tono, si jo ogledali in jo vprašali, kaj ona misli na to. Ko je siamežljivo privolila, so se začeli meniti o poroki, o doti (banjki) in podobnih rečeh. Jožkov oče je dal mladi novici za kaparo (denar, s katerim mora novica kupiti svatovo darilo); pogodba je bila sklenjena in treba je bilo čakati samo Sv. Martina, da se v cerkvi zavežeta za vse življenje. Mlada novica sta imela mnogo dela. Šla sta k žlahti in jo povabila na pir. Novica je šla k svojim sorodnikom, novico pa k svojim in na obeh domovih so se začeli pripravljati na veliki dan.

Tisto jutro pred Sv. Martinom je Jožko že zgodaj dal voljari zapreči vole. Poklical je še strica Jakoba, ki so ga odločili za starešino v naslednjih dnevih, ko bo pirovanje in razložili so star čok ter se odpravili z njim v Novo vas k novici.

Sil so po »banjkov, umaro in druge reči njegove bodoče žene. Novico in novica sta nakladala, pomagala ter rovinili oče. Čok po so se drugi zasedali za banjko. Čok po so se drugi pogovarjali, je mlada novica vzel nastanjanje, udarila z njim po volih ter hotela zbežati. Sosedi, ki so videli, kam božila lepa kosa, so takoj postavlili stržanje. Nekaj minut so se pričakali, potem pa ji je mladi novico le ugled in voljar je pogled vole

njegovi starši branili, da bi jo vzel, saj ona je bila rečna krušerka, ki je vsako jutro gonila na osličku bage v Buje in še dalje, celo v Motovun, on pa tak imertnik. Čeprav se je zavedala, da jo imajo ljudje v čistih zaradi pridnosti in lepote, se je vendar bala, da ne bi postala njena ljubezen bridka in neuresničljiva. Jožko pa je bil pogumen in samozavesten fant in povrh tega poštenjak. Ljubil je Tono iz vsega srca, zato je zagrozil očetu, da se ne oženi in da gre raje za meniha, kot da bi živel brez Tome in če se je naseljed vala.

Večer pred Sv. Martinom je bil ves v pripravi. Jožkova mati je pregledovala sinovo obleko, če je v redu, pri Tominih pa so svrgale sem ter tja kuharice, ki so pekle »kornar krule, štruke in skolenčec« (veliki kolač, ki so ga postavili prihodnji dan na sredi plesišča in okoli katerega so plesali).

Sv. Martin! Navsezgodaj se je zbirala svača pri novici in novicu in ko je bila Jožkova svača zbrana ter so prišli tudi štirje godci, je krenil mali sprevod po novico. Otroci, ki so druge dni spali, so ta dan čez navsezgodaj čakali pri Ivankovci in vpili:

»Po novico grejo, po novico grejo!«

Sprevod pa se je ob petju in rajanju pomikal proti Novi vasi, kjer je prebivala lepa Tona in ko so prišli pred njeno hišo so zapeli, da je Tončki kar srce poskakalo:

Oj solata grandičel, daj ti majka svojo hčer, vselej si jo hvalila, da ti je brunna bivala...

»No, odprite!« so zaklicali gostje, ko so jim pred nosom zaprli vrata. Pa se ti lepo oglašaj Tončkina mamica in jih pobara, po kaj so prišli.

»Po kaj? Po eno boso, vendar! Saj imamo tukaj čevlje sanjov.«

Očka in mamica pa se ne vdašta kar tako. Dati hčer je hiše, se pravi dati veliko stvar. No, da ne bo novico zaman čakal, so virgli skozi okno in kmalu in metlo. Gostje pa niso zadovoljni.

»Kaj se po pravi? Mačko? Je noče, no, hočemo to pravo mačko — novico!«

In od znotraj pošljejo novico staro »monico«, ki komaj hodi. Novico pa nezadovoljen zamrmra: »Uf, ni ti take mačke ne maram. S to pravo pridite na dan!«

In ko gre novica v hišo, pošljejo ven malo Lenčenko, ki ima komaj deset let. Svača se zasmije in svačeva Tončica in po kratkem uglihanju odprejo gostom vrata. Prva vstopita novica in starešina. Jožko vama iz prta čevlje in objeje novico; novica pa natakne vsakemu na glavo, sebi pa v desnjo veliko rožo.

(Konec prihodnje)

MARIJA KONOPNIČKA:

PRI ODPRTIH VRATIH

(Nadaljevanje in konce)

Morje je prenehalo šumeti, zagledalo se je, prisluhnilo je in le malakho se je dotikalo prejšnjih strun, ki so se na njem tresle. Naenkrat je padel širok pas svetlobe naravnost na hišico in razsvetlil mladega čevljarja, ki se je pretegnil po opečnih stopnicah v krasni drž, se z laktom ob najvišjo stopnico in okrenil obrab k dekletu. Ona pa je sedela za ozko mizo vzravnan, hladna, kakor hipnotizirana. Njeni zlatorečji lasje so naravnost goreli na podlagi z nekako zeleno svetlobo potemnele notranjosti sobe. Oči so potemnele kakor dva črna mazača, obraz je pobledele in drobne malokrvne ustnice so se pordečile.

Tako sta mizili še ena ali dve uri, dokler se nekako o polnoči ni predramila mati in ju pozvala spat. Čevljar se je leno pretegnil, se dvignil, se nalahko, kakor zaradi nočnega hlada stresel, pozdravil obe ženski in odskoraj lahno živžvajčo proti domu.

Tako smujbo ob normandjski obali. Dokler mu poroka ne da posebnih pravic, »shodoče« se prestopi praga dekletovega stanovanja, temveč hodi zasvat k široko odprtim, osvetljenim vratom in javno.

Ozka miza ni le barikada, temveč odraz prastare, od vekov posvečene navade. Zato vasujejo fantje tudi poleti, spomladi in zgodaj jeseni tamo, da bi zimski hladi ne bili v navskržuju z zahtevami naravnosti in dobrega glasu.

Dober glas igra v naselju velikansko vlogo, ki je neizprosna.

Dekle, katere odhaja ob nedeljah sama zdoma, ne pa pod varstvom očeta ali matere; deklet, katere se oblači po meščanski, katere se smeji in razgovarja s mladostjo, ni nune fille de conduit? In nima tu kaj delati. Naj gre raje takoj v službo v Le Havre, v tovarno, preden se naje vse mogoče grenkobe in postane na starost mrežarica.

Zato pa »fille de conduit«, dobi takoj ženina, pa tudi če ne bi imela nič drugega kot samo eno krilo.

Ribišč se mora na ženo zanesati, mora biti zastran tega, kar se dogaja doma, kadar večje na morju mrežo, miren. Imeti morja, kar pravijo tu plahko glav, če ima roke teža. Zaradi tega tista strogost zakonste naravnosti. Ribičeva žena, kot nenačeta lastnina, puščena doma z zaupanjem, je kot wres sacrae pod stražo naselja.

Spuščati se v spletke s poročeno ženo bi se držali kvečjemu kak zadnji nepridiprav. Naravnost tak! Tak pa gotovo ne bi prišel v grob v svoji koži vseh kosti celih, in za njegovo »prepelico« bi starejši kazali s prstom,

trume paglavcev bi pisale in vrščale tako, da se ne bi predramila niti z doma, kvečjemu v miraku in po stranski poti k vodnjaku.

Žena se ti kmalu nauči vladati sama sebe, ravnati s seboj in biti sama sebi strogo na straži. Zaradi tega tista resnost, tisti mir Normandijke. Dogodi pa se, seveda, tudi, da podžge dvojico nekak napremagljiva slika, da ju razburi, podžge in en plamen in vrže moža in ženo k sebi. Vendar pa so taki primeri zelo redki. Seveda, za gašanje takih ognjev je v primeru vedno dovolj vode, svet pa je tudi širok in ceste so tudi biva zapornici.

Natančno vzeto — zaradi žene je mož lahko popolnoma miren, če dobiva ona razto.

To je strast, ki požira vsa razburjenja, vse viharne nagibe, to je ventila vsa želja.

Normandijška žena bi ne bila medla jabuka. Ona bi ga bila predala in odnesla četruplet v blagajno banke. Ljubljence je lahko le v mesecno izgubo, mož pa

(Nadaljevanje na 8. strani)

*) apoditno dekle.

Največ pomoči potrebuje šolstvo istrskega predela

Te dni je bil v Sežani redni letni občni zbor Združenja prosvetnih delavcev, predmetnih učiteljev in profesorjev sežanskega okraja. Kljub velikim oddaljenostim in neugodnim prometnim zvezam so se občenega zbora udeležili tudi prosvetni delavci iz oddaljene Istre in hribovitih Brkinov, da bi skupaj pregledali svoje dosedanje delo in se pogovorili o smernicah za bodoče leto. Navzočih je bilo okrog 130 članov.

Zborovanje je začel in vodil tovariš Perrot Janko, ravnatelj sežanske gimnazije, in pozdravil v njihovi sredi starost primorskega slovenskega učiteljstva tovariša Pahorja Jožeta, zaslužnega slovenskega šolnika in pisatelja, ki je zbranim učiteljem govoril o delu in borbah primorskih prosvetnih delavcev od leta 1907, pa do popolnega uničenja slovenskega šolstva na Primorskem v dobi fašizma.

Že pod nekdanja avstrijsko vladavino je takratni državni režim sistematično omejeval in zatiral slovensko kulturo. To zatiranje pa se je pod fašizmom še bolj zaostrojilo in stopnjevalo. Samo neuklonljivi odpor, naprednega primorskega slovenskega učiteljstva gre zaslug, da je bil kljub vsem oviram v našem Primorju vzgojen krepak in narodno zaveden rod, ki je vztrajno kljuboval vsem poskusom raznarodovanja ter se kot tak zgodovinsko uveljavil v narodnoosvobodilni borbi.

Razen 800 osnovnih šol, razen mesečanskih in srednjih je bilo pred fašizmom na Primorskem mnogo raznih naprednih prosvetnih društev, katerih ustanovitelji in voditelji so bili večinoma učitelji. Četudi so se morali boriti za svoj materialni obstanek, so slovenski učitelji v teh krajih visoko dvigali prapor prosvete in kulture in niso klonili v službi naroda. Provozniki na prosvetnem polju iz tiste dobe so bili možje, kakor Grmek Anton, Hreščak Alojzij, Bole Frane, Strekelj Jože, Praprotnik Slavoj, Pahor Jože in drugi, ki naj bodo mladim učiteljskim generacijam svetel primer narodno zavesti poštovanosti in vztrajnosti v prosvetnem poslanstvu.

Tovariš Pahor se spominja kako so nekoč morali primorski učitelji prirejat ilegalne sestanke po vaseh in izigravati oblasti na ta način, da so prijavljene sestanke sklicevali uredni ali dve prej, kakor so bili uradno napovedani. Ko so se na teh sestankih pojavili organi oblasti, so zborovalci obravnavali samo formalne zadeve, a o važnejših, prosvetno delo zadevajajočih stvareh so se pogovorili že prej. Govornik je opisal preganjanja in šikaniranje, aretacije ter premeščanja učiteljev pod nekdanjim proslulimi režimi. Navzoči, zlasti mlajši prosvetni delavci so izvajanja tovariša Pahorja z velikim zanimanjem spremljali.

V nadaljnjem so posamezni funkcionarji poročali o delu organizacije v preteklem letu. To delo je bilo v splošnem precej šibko, čemur je vzrok v tem, da je okraj preobsežen in ni priložnosti za pogostejše sestanke. Sektorske konference so bile redne in so na njih razpravljali o strokovnih in društvenih problemih. Eden izmed glavnih vzrokov preslabotne delavnosti društva pa je bil v tem, da so bili prosvetni delavci zadnji dve leti ločeni v dve združenji, in sicer v organizacijo osnovnošolskega učiteljstva ter srednješolskega učiteljskega kadra. Ta razcepjenost je delo močno hromila. Člani obeh organizacij so sicer stremeli za združenjem vseh prosvetnih delavcev v okraju, dočim je centralni odbor sindikata prosvetnih delavcev zagovarjal ločen organizaciji. Na tem občenem zboru so soglasno sprejeli sklep, da se obe organizaciji strneta v eno združenje.

Predstavnik republiškega odbora tovariš Peče je obširno govoril o strokovnem in političnem dvigu prosvetnih delavcev, o šolski samoupravi preko šolskih svetov ter o materialnem stanju šol in učiteljstva v sežanskem okraju. O teh vprašanjih se je razvila živahna diskusija. Učitelji, zlasti oni iz Slovenske Istre, so navajali težave, ki nastajajo pri njihovem prosvetnem delu. Nekatere občine premočno skrbijo za vzdrževanje šol. Imamo primere, ko občine za šolo namenjena sredstva uporabljajo v druge namene. V Istri ni primerov šolskih poslopij. Večina

šol po vaseh je v zasebnih prostorih, ki po svoji ureditvi nikakor ne odgovarjajo niti osnovnim higienimskim predpisom. Učiteljstvo se bori s problemom stanovanj in prehrane ter kurjave. Učil in šolskega inventarja povsod primanjkuje. Zanimanje za šolo je sicer dokaj zadovoljivo in starši večinoma redno pošiljajo otroke v šolo. Potrebno bi bilo, da bi prosvetna oblast poslala sem vsaj nekaj starejših, izkušenih učiteljev, ki bi mlajšim nudili strokovno in praktično oporo. Začetniki se le redkokdaj znajdejo v težkih okoliščinah, ker jim primanjkuje samoiniciative.

V diskusiji o izvenšolskem prosvetnem delu je bilo govora o zdravstvenih težavah za mladino, o kmečko izobraževalnem težaju ter o težavah ljudske prosvete. Okrajna pro-

svetna oblast je že določila štiriindvojni tečaj, ki bo v Tomaju in na katerem bodo predavali učiteljem kmetijski in gospodarski strokovnjaki z okraja. Sprejeli so sklep, da bo združenje predlagalo nekoliko svojih najboljših članov v okrajni svet za kulturo in prosveto.

V novi odbor Združenja so izvolili najvidnejše prosvetne delavce iz okraja, in sicer 9 po številu. Ob koncu zborovanja so razdelili najmarljivejšim prosvetnim delavcem v okraju 60 nagrad v skupnem znesku 560 tisoč dinarjev, ki jih je določil okrajni ljudski odbor. Vsi zborovalci so to spodbudno gesto ljudskega odbora sprejeli kot dokaz, da ljudska prosvetna oblast prosperuje ter vsestransko podpira prosvetno delo med ljudstvom. Ž. J.

Med studijem koprskih igralcev (Na sliki Majda Skrbinšek, Zega Ernest in Tomšič Viljem)

Tretja sezona koprškega gledališča

Pred dnevi so se odprla tudi vrata koprškega Talijanskega hrama. Z Borovo dvodejanko »Težka ura« in enodejanko Kedrova »Stekel pes« je prebila koprsko igralska družina led letošnjega repertoarja.

Naš sodelavec je obiskal upravnika in režiserja Slovenskega gledališča v Kopru tov. Evgena Freliha. Iz njunega razgovora posnemamo za naše bralce nekaj misli.

Stremimo za tem, je poudaril tov. Frelih, da bi se z deli, ki jih namenavamo uprizoriti, čim bolj približali ljudstvu. Gostovanje SNG za Tržaško ozemlje naj bi bila nekak protitelo našemu repertoarju, ki smo ga morali v zadnjem trenutku prilagoditi novemu položaju. Naša osnovna težnja je, čim bolj zadovoljiti naše preprosto slovensko ljudstvo na Koprskem. Il gostovanjem na podeželju je treba pristeti tudi predstave za našo hrabro armado, ki budno čuva na položajih zapadne meje naše socialistične domovine.

KRSTNA PREDSTAVA NOVE SLOVENSKE DRAME

Sredi novembra bo uprizorilo Slovensko gledališče v Kopru Finžgarjevo dramo »Naša kri«, ki jo bo režiral kot gost Emil Frelih. Tudi v njo bodo gostovali po vaseh koprškega okraja, omeniti pa je treba sodelovanje dijakov učiteljskega in gimnazijskega zbora »Svoboda«, ter folklorne skupine, kar bo nedvomno pripomoglo k učinkovitosti predstav. Dalje pripravljajo kolektiv Slovenskega gledališča v Kopru Begovičovo delo »Brez tretjega« v režiji tov. Majda Skrbinškove, nakar bo na vrsti krstna predstava izvirne slovenske družine drame »Vrnili se je«. Dramo bo režiral avtor Emil Frelih.

Po teh štirih uprizoritvah bodo sledila na odru Slovenskega gledališča v Kopru dela vedrejših vsebin. V ta namen se dogovarja koprsko gledališko vodstvo z nekaterimi režiserji v Mariboru in Ljubljani za gostovanje. Razpisano bo premierski abonma za pet uprizoritev domačega gledališča, štiri predstave SNG za Tržaško ozemlje in eno Mestnega gledališča v Ljubljani.

KADROVSKE IN MATERIALNE TEŽAVE

Razmere, v kateri živi in dela Slovensko gledališče v Kopru, so skromne. Nizko število umetnikov in tehničnega osebja ter drugo težavo precej ovirajo uspešnejši razvoj gledališča, zlasti če upoštevamo veliko po-

trebo po gostovanjih na podeželju. Skupno je na Koprskem 17 odrov, med njimi tudi nekaj majhnih, kjer občinstvo zelo tople pozdravi vsako gostovanje. V Krvavcih, znanih napredni vasi, ki imajo tudi svoje igralsko družino, se zbere ob gostovanjih v šolskem razredu okrog 250 ljudi, ki stoji prisostvujejo predstavam.

Letošnja sezona Slovenskega gledališča v Kopru je že tretja po vrstnem redu. Gledališče je v glavnem odvisno od zunanjih igralcev, ki so nameščeni drugod, kar v precejšnji meri ovira delo. Pri gostovanjih zelo občutijo pomanjkanje lastnega prevoznega sredstva, v domači hiši pa pomanjkanje centralne kurjave.

ZANIMIV PREDLOG POSTOJNČANOV

Slovensko gledališče v Kopru je v zelo živahnih stikih z Gledališčem za Slovensko Primorje v Postojni. Postojnčani so predlagali, naj bi skupno uprizorili »Celjske grofe«. Vprašanje je le, kako ta predlog tehnično izvesti, saj loči Koper od Postojne precejšnja razdalja.

Vodstvo Akademije za igralsko umetnost in republiški Svet za prosveto zelo zadržujeta razvoj in umetniško rast Slovenskega gledališča v Kopru, ki je v bistvu neke vrste polpoklicno gledališče.

Poslanstvo Slovenskega gledališča v Kopru je mnogo važnejše, kakor nam to odkriva zunanji videz. Slovenske vasi na Koprskem so žejne slovenske besede, ki jo je italijanski fašistični okupator toliko let z vsemi sredstvi zatiral in preganjal. Kako bo svoje naloge, čim bolj približati gledališko umetnost širokim ljudskim množicam, kolektiv Slovenskega gledališča v Kopru ob vseh materialnih in kadrovske težavah izpolnil, je vprašanje prihodnjih mesecev sezone 1953-54. Vsekakor velja, da dobro volje ne manjka, zato tudi uspehi ne bodo izostali!

ZGODOVINA SLOVENCEV ob zgornjem Jadranu

V kratkem izide zgodovinski zbornik, ki so ga napisali in uredili člani Zgodovinskega društva jugoslovanske cone STO. Ta dokaj obširna publikacija (okrog 300 strani) nam pove marsikaj novega iz zgodovine Slovencev ob zgornjem Jadranu. V zborniku je 6 daljših razprav, namreč: Rižanski placitum (804), Upor Koprčanov proti Benetkam (1348), Istrski Slovani (Facchinetti), Slovenci v koprskih statutih, Družbene korenine italijanskega iredentizma v Istri in še razprava o problemih naših arhivov v Istri in na Primorskem. Od navedenih razprav je prav posebno zanimiv ponatis Facchinettija, ki prikazuje zelo objektivno življenje Slovanov v Istri (1847). Nič čudnega, če so se italijanski iredentisti trudili, da javnost ne bi zvedela za imenovano zanimivo razpravo.

V drugem delu zbornika bo našel vsak čitatelj prav tako nekaj, kar ga bo zanimalo. Tu je kronološko razvrščenih okrog 80 do sedaj še neobjavljenih zgodovinskih listin, ki obsegajo obdobje od 1348-1945. Vse te listine se nanašajo na zgodovino našega gospodarstva in naše kulture ob Jadranu. V listinah je tudi mnogo gradiva za proučevanje zgodovine mesta Trsta in tržaških Slovencev. Zadnja skromna listin je posvečena NOB istrskih Slovencev.

V zadnjem delu zbornika najdemo še številne recenzije različnih del o Trstu in Istri iz zadnjih dveh let, ki odkrivajo teorije in načrte italijanskih iredentistov.

Zbornik priporočamo zlasti slovenskim šolnikom, ki jim primanjkujejo viri za študij zgodovine Slovencev ob Jadranu. Knjiga je nadalje važna za vse naše kulturne delavce. Kdor se želi naročiti na zbornik (stal bo okrog 300 din), naj se prijavi na

naslov: Redakcija »Zgodovinskega zbornika«, Mestna knjižnica v Kopru. Opozorjamo, da izide prva številka zbornika v nizki nakladi.

Zgodovinsko društvo Koper.

Z vseh vetrov

24-letna Švicarka Hedy Saiquin se je uvrstila med redke žene — dirigente. Takoj po končanem pariškem konservatoriju je že dosegla pomembne uspehe v Kopenhagenu, Norveški in Švici.

Z napetostjo lahko pričakujemo, kakšen bo nadaljnji razvoj te mlade in nadarjene umetnice.

Znani zagrebški gledališki umetnik Tito Gtrezzi se mudi v Stratfordu v Britaniji, kjer prikazuje v okviru festivala Shakespeareeve drame. Po svojem povratku iz Anglije bo Strozni režiral v zagrebškem »Velikem gledališču« eno Shakespeareevih del.

Sonje Kastl, priljubljene hrvaške baletke, se spominjamo iz filma »Zastava«. Trenutno je Sonja Kastl s skupino baletnih solistov na turneji po Izraelu, na povratku pa bo nastopila tudi v Atenah.

Od 26. do 28. oktobra so se zbrali na kongresu v Pulju jugoslovanski arheologi — okrog 50 po številu. To je bil drugi arheološki kongres v naši državi po osvoboditvi.

V opremi Jakice Accetto je izšla pri Državni založbi Slovenije v Ljubljani knjiga Franceta Bevka: Zbrani spisi III. Dela, sprejeta v tretjo knjigo Bevkovih Izbranih spisov, ki jih izdaja Državna založba, nosijo močan pečat romantike. Na koncu knjige najde bralec tudi obširen komentar.

Otvoritvena predstava

V soboto 31. oktobra se je v Ljudskem gledališču v Kopru po letnem počitku znova odgnila zavesa. Gledališki kolektiv se je z Borovo »Težko ura« in Kedrovim »Steklino psona« pridružil ogorenim protestom ljudstva Jugoslovanske cone STO in ljudstvu jugoslovanskih narodov proti nameravani krivici anglo-ameriškega diktata od 8. oktobra.

Če kdo, občutijo še posebno trdo prav gledališki igralci krivice, ki so se dogajale — in se še dogajajo — slovenskemu umetniškemu življenju v Trstu vse, odkar je Italija okupirala Trst in Primorsko. Zato je ta premierna predstava še globlje odjeknila in se pridružila protestnim manifestacijam, ki so se skozi ves teden po osmem oktobru ponavljale v Trstu z izveščanjem slovenskih zastav, brisanjem napisov, pisanjem parol, v jugoslovanski coni in vsej Jugoslaviji pa v protestnih manifestacijah: Naše zemlje ne damo! Trsta ne damo!

V Gledališkem listu so zapisali z vsem ogorenjem:

»Tudi v Trstu si bomo izvojevali svoje pravice! Ali ste že kdaj slišali, da bi okupatorji kjerkoli na svetu požigali kulturne domove, kakor so to pri nas delali italijanski fašisti? Prav gotovo ne! V nekaj letih so italijanski imperialisti uničili vse naše gospodarske in kulturne ustanove, ki so bile plod stoletnega boja in nadčloveških naporov. Zdaj pa naj bi ponovno prišli in ropali po naši zemlji! Pri nas bomo imeli toliko miru, kolikor daleč od nas bodo italijanski imperialisti!«

Ne bomo tu pisali kritične ocene predstave, ker so za to poklicani drugi. Ugotavljamo le to, da sta tako premiera kot repriza napravili globok vtis na gledalce. Škoda le, da udeležba ni bila taka, kakor bi bilo želeli. Moški pevski zbor »Svoboda« je pod vodstvom prof. Vladimira Lovca zapel nekaj borbenih pesni.

Berite in širite

»Slovenski Jadran«

kaj je prispevalo k razpoloženju, ki ga je vzbudila predstava. Posrečeno je bila izbrana recitacija Župančičeve pesmi »Zemljevida«. Ob zaključku so prebrali protestno resolucijo, ki so je gledališki igralci nato poslali sekretariatu za zunanje zadeve v Beogradu.

Za sredino novembra pripravlja gledališče premiero Finžgarjeve igre »Naša kri«. Poleg poklicnih igralcev bodo sodelovali dijaki učiteljskega, gimnazijskega, pevskega zbora »Svoboda« in folklorna skupina.

PRI ODPRTEM OKNU

(nadaljevanje s 7. strani) prinaša določen dohodek, to je najgloblji gospodarski temelj vprašanja.

Zato se zibljejo med velikimi barakami, k plavaljo po morju v skupinah, tudi čolniki, ki jih more prekrizanih vesel pognati k obali tudi ob nasprotnem vetru. Neredkokrat se v najbolj gosti megli in pozno v noč ziblje tak čoln z vala na val, lahek, stisnjen in komaj zaznaven od blizu. Vesla pa padajo v tolmun tiho, veslačeve roke hite, čoln plava k bregu kot ptič.

Včasih bega tako po morju mlad, nepotrpežljivi mož, ki je lov opustil in čoln obstane v pristanu, temveč neke ob strani, kjer koli ob obali. V njem se gotovo vrača ljubosumen, nezaupljiv mož.

Kadar koli se mož pojavi, mora najti tri stvari: ženo, suhe nogavice in vrelo vodo. To je njegova pravica. »Mlade in neumne žene«, pravi naša gospodinja, »lete v pristan, spremljajo može in se tam od njih poslavljajo in poljubljajo. Toda modra žena kaj takega ne dela nikdar. Modra žena se poslovi od moža v sobi, in preden mož prestopi prag, sede žena pod steno k mreži. Tako ravna vsi prave ribičke. Pri mreži, pri mreži pod steno, mora videti mož ženo nazadnje in si jo tako obvarovati v spominu in jo prav na istem mestu zopet najti, ko se vrne.«

»Pa se dogaja, da jo najde?« »Čemu ne? Izkušnja človeka nauči vse... Et puis après savez,« na vsakem podstrešju je vendar daljnogled!

*) Sicer pa dobro veste.

Vzgoja v naravi, starši in taborništvo

Večina staršev v mestih pozna več ali manj koristi, ki jih ima za duševni in telesni razvoj otroka in mladostnika bivanje v naravi. Vendar vsi tisti, ki miso sami nikoli taborniki — in to je večina staršev — ne more vedeti, koliko daje mlademu človeku taborenje in vzgoja v naravi. Med očetj in materami, ki so sami v mladosti doživljali lepoto molka ob prasketanju tabornega ognja ali se ob njem veselili in prepevali s svojimi tovariši, opazovali ob stražnem ognju premikajoče se zvezdnato nebo ali pa se pod platinenimi strehami zbudili v novo, sveže jutro ob ptičjem petu, šumenju morskimi valovi ali šelestju mogočnih smrek, ni mislim nikogar, ki bi ne želel, da bi tudi njegovi otroci ne bili deležni enako lepih trenutkov. Spomini na bogata doživetja v vedri in srečni mladosti spadajo med zaklade, za katere jih pozneje nihče ne more oropati. Zunanje razmere često ne dopuščajo, da bi starši nudili otrokom, kar bi jim radi. Toda prav drobne stvari, mala veselja in razumevanje za otrokove želje in nagnjenja je tisto, kar drugo ob drugem ustvari lepo in radostno mladost in vzbudi topla čustva do staršev in do življenja sploh. Kljub pravilnemu razumevanju in dobri volji mnogi starši ne morejo voditi svojih otrok na izlete, potovanja in tabore. Čeprav pripomorejo prav družinski izleti lahko mnogo k iskrenjšemu odnosu med starši in otroki in bi bilo prav, da preidejo navadno, vendar rabi otrok in predvsem mladostnik družbo svojih vrstnikov. Ko pride otrok v starost, ko se mu vzbudi želja za vsem fanastičnim in ko prevzema v misli vloge junakov iz indijanske in drugih pustolovskih knjig, hlepi za odkritji, išče krog tovarišev, s katerimi bi se mogel plašiti, po »prijatelje« v okolici doma, zasledovati in napadati »sovražnike« s tomahavki in loki, takrat je najprimernejši čas, da ga usmerimo tako, da se bodo njegova naravna hotenja izživila v naravi in skrbimo, da se ne izrode. Takrat je pri otroku na tehtnici, ali bo postal potepuški in mu bo ideal nočni in okrutni razbojnik, ki se ga vse boji — ali pa se bo rajši odločil za indijanskega poglavarja, ki je tudi močan, toda štiti slabotne in je nad vse plemenit, obenem pa pozna vsako živalsko sled, ve o živalih in rastlinah več kot vsi njegovi tovariši in je sploh najspretnjši in najrazumnejši med svojimi »bojevniki«.

Danes, ko se bolj kot kdajkoli zavedamo dolžnosti in važnosti, da pomagamo izoblikovati vsakega posameznega otroka v polnovrednega človeka, imamo vrsto organizacij, ki skušajo nagnjenja mladine usmeriti tako, da bodo zanjo in za družbo koristna. Taborniški organizaciji je stik

z naravo pomočnik pri vzgoji, kar je izraženo v geslu: s naravo k novemu človeku. Njen način vzgoje gre vzporedno z dognanji moderne pedagogike, njen cilj pa je v skladu z ideali socialističnega humanizma.

Mnogi starši organizacije in njenih ciljev sploh ne poznajo, drugi pa se boje nevarnosti, ki se zvezuje z izletj in s taborenji. Toda kar velja pri vzgoji sploh, je treba tudi tu nekoliko tvegati in predvsem otrokom zaupati. Staršem odločitev ne bo težka, če lahko vodstvu zaupajo in če vedo, da se hoče otrok prostovoljno podrediti zakonu, ki zahteva od njega: da je odločen in vztrajen, skromen in varčen, discipliniran in zvest, vzdržan in čist, delaven in utrjuje telo, preprost in ljubitelj narave, pošten in govori resnico, pravičen in iskren, stremi k napredku in znanju, dober tovariš, ki pomaga drugim, vključen in gostoljuben, vder in se veseli življenja. Z vsem svojim programom odvrča organizacija mladino od slabih razvad s tem, da jo koristno zaposli, ko jo uči raznih spretnosti: od prve pomoči do kuhanja, od branja geografskih kart do bistenja čutov in razuma z raznimi igrami. V malih edicijah, vodih, je način dela takšen, da pritegne vsakega otroka k aktivnemu sodelovanju.

Mlademu človeku ni lahko biti vedno discipliniran, opravljati vedno vestno svoje naloge in se odreka

Topla jopa iz debelega volnenega blaga temne barve, ki nas bo dobro ščitila pred mrazom in burjo.

lastnim ugodnostim zaradi skupnih koristi. Mnogo premagovanja in samovzgoje je potrebno, da postane otrok ali mladostnik dober član organizacije in koristen član socialistične družbe. Jasno je, da morajo pri tem pomagati z vso resnostjo in z razumevanjem tudi starši. Njim pa taborništvo pomaga pri vzgoji otrok, ker jim daje konkretno oporo pri družinski moralni vzgoji.

Čeprav odgovarja taborništvo najbolj predpubertetnikom in pubertetnikom, je privlačno in koristno tudi za starejše. Čim starejši postaja mladi človek, tem bolj se mu bodo odkrivala skrivnosti narave in spoznanja bodo šla v globino. In če ga bo življenje pozneje vrglo od časa do časa na plitvine, ga bodo vedno grelji spomini iz vedre in čiste mladosti.

M. S.

Krila, hlačke in jopice za naše ljudskošolske otroke. Za izdelavo lahko porabite obnošeno možovo obleko, svoj kostum, obleko ali jopo.

NAŠE žene

ZENE IZ ŠMARJ SO OBISKALE NAŠE BORCE

Že večkrat smo imeli priliko slišati, kako žene iz raznih krajev našega okraja obiskujejo naše borce ter jim pripravljajo prijetna presenečenja, dokazujejo jim tako veliko navezanost in predanost vsega našega ljudstva. Tudi žene iz Šmarj so sklenile, da jih obiščejo in obdarijo. V ta namen so sklicale sestanek in sklenile organizirati nabiralno akcijo, ki je zelo lepo uspela. Vsekakor je treba omeniti, da niso nikjer naletele na zaprta vrata. Vsak je prav rad prispeval za naše borce. Podobno so organizirale nabiralno akcijo tudi žene iz Koštabone in Grinova. Skupno so nabrale okrog 400 l vina, nekaj nad 8 l žganja in nakupile 3.920 cigaret.

Dne 28. oktobra je delegacija žena obiskala našo vojsko. Sprejeli so jo prav pristrčno. Po pozdravnih govorih, so jim borci razkazali in obrazložili zanimivosti iz svojega življenja. Nadaljnji čas je potekal v živahnem kramljanju, ki ga je dopolnjevalo še prepevanje narodnih pesmi. V vselem razpoloženju je kar prehitro prišel čas odhoda.

Lahko trdimo, da je ta lepo uspel obisk pri naši armadi, ponoven dokaz, kako tesno je nanjo navezano vse naše ljudstvo in da se dobro zaveda, da je le-ta pod vodstvom

maršala Tita, resnični čuvár naših narodnih interesov in da ne bo nikoli dovolila, da bi kdo barantal z našo zemljo in nam kratil naše osnovne pravice.

M. T.

JUGOSLOVANSKE ZAŠČITNE SESTRE NA OBISKU V VELIKI BRITANiji

Po lanskoletnem obisku namestnice načelnika oddelka za zaščitne sestre v britanskem ministrstvu za javno zdravstvo v Jugoslaviji, kjer je v raznih mestih predavala o britanskih metodah na tem področju, sta se britansko ministrstvo za javno zdravstvo in jugoslovanski svet za zaščito javnega zdravstva dogovorili o obisku jugoslovanskih zaščitnih sester v Veliki Britaniji.

Prva skupina osmih jugoslovanskih zaščitnih sester je nedavno prišla v Veliko Britanijo, kjer je že prišla v bolnišnicah s praktičnim in teoretičnim poukom o metodah zdravstvene službe. Med enoletnim obiskom v Veliki Britaniji se bodo jugoslovanske zaščitne sestre popolnoma seznanile s potrebami posameznikov in z izkušnjami zaščitnih sester, katere bodo po povratku v domovino lahko posredovale svojim jugoslovanskim kolegicam.

Prihodnji mesec bo prišla v Veliko Britanijo druga skupina jugoslovanskih zaščitnih sester.

Sličice iz modne zgodovine ali variacije na temo sramežljivosti

Danes, ko vidimo ženo na kopališču v kopalni obleki, si težko zamislimo, da je še pred petdesetimi leti veljalo za nezasišano vedenje in javno pohujševanje, če je žena pustila, da se ji je videl tudi delček noge nad gležnjem. Ženska noga je bila nekaj, o čemer se ni smelo v spodobni družbi niti črtniti. Šlo je celo tako daleč, da so nekateri tudi noge svojih stolov zavijali v čipke, kajti že sam pojem noge je bil nespodobnost.

Pokazati golo roko je prav tako veljalo kot nespodobno, in tako so žene nosile visoke rokavice. Niti doma se ni »poštena« žena pokazala brez takih rokavic. Toda nobenih predsodkov ni imela proti temu, da je bil dekolte na njenih svečanih in plesnih oblekah tako globok, da bi se vsaka, tudi najbolj emancipirana žena, danes zgrozila, če bi se morala tako pokazati v javnosti.

V zgodovini oblačenja je bilo več takih čudnih razdobj. Na primer v srednjem veku so žene v Angliji skrbno pokrivalo svoja ušesa s laničnimi, naškrobljenimi čipkami. Ta moda se je tako »razvila«, da je bila kmalu teža teh čpk nekaj kilogramov. In medtem ko so se ta pokrivala dvigala vedno više, so postajale krila vedno daljša in so pometala po tleh, saj so bila tudi dva metra daljša od nog.

Za časa vladanja dinastije Tudor v Angliji pa so hodila dekleta precej pomankljivo oblečena. Takrat je bil zunanji znak neporočenega dekleta globoko odkrita prsa in kot nespodobno je veljalo, dekle, ki si je še pred poroko prsa pokrivala.

Tako lahko razumemo tudi, zakaj je znana angleška Kraljica Elizabeta I., ki se ni nikoli poročila, nosila še v globoki starosti globoko izrezane obleke.

Francoška revolucija je poleg ostalega prinesla revolucijo tudi v oblačenju. Moški in ženske so se začele oblačiti podobno kot stari Grki. Žene so nosile skoraj prozorne obleke iz najfinejšega muslina, pod njimi pa so imele majhne in ozke hlačke v barvi polti. In da bi se ta tenka obleka čim bolj oprijela telesa, so jo žene nosile — mokro.

Moški niso posnemali grških filozofov ali rimskih senatorjev v obla-

čenju in niso nosili tog, ampak dolge in ozke hlače, podobno današnjim moškim — spodnjim hlačam.

Ko pa je veliki pesnik Byron objavil svoje orientalske pesmi, je vzhodnjaška moda potisnila v ozadje Grkinje in Rimljanke. Ta »muha« je zajela samo žensko modo.

Kakor vidimo je v Evropi, v tako imenovanem civiliziranem svetu, moda padala iz ene skrajnosti v drugo. Tisto, kar so še danes smatrali kot nedostojno, je postalo jutri modni krik in obratno. Toda način oblačenja in pojmi o dostojnem in nedostojnem se niso menjali samo v različnih dobah, ampak so bili odvisni tudi od drugih faktorjev, n. pr. zemljepisnih. Tisto, kar je bilo v Evropi dovoljeno in normalno, ni veljalo pri drugih narodih. Način oblačenja na Vzhodu je bil evropskemu zelo nasproten. Še danes velja v Orientu halja kot oblačilo moža in hlače kot oblačilo žene. In medtem ko so žene v Evropi ljubosumno skrivale svoje noge, roke in ušesa, hodile pa so po svetu vedno z odkritim obrazom, so žene na Vzhodu nosile goste in težke pajčolane na obrazih, drugače pa so hodile precej odkrite.

Tako vidimo, da je vsaka taka manifestacija sramežljivosti bila v resnici lažna in le znamenje ženske spogledljivosti. Saj so žene pokrivala povsem nedolžne dele telesa in to samo zato, da bi bolj pritegnile moško pozornost. Da pa je to bilo popolnoma nepotrebno, vidimo iz tega, da so se moški vedno in povsod zaljubljal v žene, brez ozira na to, kako so bile oblečene.

ZDRAVNIŠKI KOTIČEK

Na željo naše naročnice A. M. iz Postojne bomo danes napisali nekaj o ječmenju.

Pri otrocih je ječmen zelo pogost pojav, starejši ljudje pa ga dobe le redko. Ječmen je vnetje in ognojenje ene izmed številnih majhnih žlez, ki so v vekah. Je zelo neprijetna bolezen in povzroča otrokom velike težave. Prične se z ostro bolečino v robu veke, ki kmalu oteče in pordeči. Obenem se pojavi otrdelo mesto, ki neznosno tišči in se hitro večja. Potem se napravi rumena gnojna pika, ki jo je treba odpreti, da vsečina zleze odteče, kar povzroči znatno olajšanje.

Posebnost ječmena je ta, da se rad večkrat ponavlja. Pri tem pa ne gre, kakor matere pogosto mislijo, za bolezen krvi, pač pa za zunanjo infekcijo, ki se prav lahko prenaša, zaradi neprestanega drgnjenja po bolnem očesu, da druge zleze vek. Medtem ko nastane prvi ječmen zato, ker pride umazanja v odprto žlezo, nastanejo nadaljnji ječmeni po navadi zaradi tega, ker se delci gnoja iz obolele žleze prenesejo tudi v druge žleze. Zato moramo vplivati na otroka, da je snažen, da si umiva roke, če pa ječmen že ima, da si oči ne drgne. Tako bo ponovitev ječmena skoraj gotovo izostala.

Zdravljenje je zelo preprosto.

Ko se vnetje komaj pričinja, se izvršno obnese suha toplota, ker lajša bolečino, včasih pa tudi gnojenje prepreči. Najbolje je, ako vzamemo svežo platneno krpo, jo položimo med dva krožnika in segrejemo nad vrelo vodo. Tako ostane krpa popolnoma suha. Če se pa ječmen gnoji, kar se pokaže s povečano oteklino, so priporočljivi mokri topli obkladki s kamiličnim čajem. Čim se pokaže rumena gnojna pika, je najbolje, da jo prederete. Pri tem morate imeti čiste roke in razblijeno iglo. Nadaljuje tvorjenje ječmenov boste tudi preprečili, če otroku robove vek še daj časa vsak dan večkrat umivate, za kar zadostuje že prevrta voda. Predvsem je treba otroku zabijati, naj ne sega z roko v oči, prav tako ne z rabljenim robcem.

Mnogo bolj redko, vendar dovolj pogosto se naredi otrokom na obeh trdi ječmenec. Na vekah se pojavi oteklina, velika kakor grah ter se vzhopi na ven, na znotraj pa je ravna. Prav iz tega vzroka ne povzroča motenj niti vnetja. Tu gre za oteklino hrustanca vek, katerih zunanja plast sestoji prav tako iz hrustanca (odtod tudi trdota vek).

Čeprav ječmenec ni nevaren, vendar kazi in je zoprna, če se poveča. Zato ga je treba odstraniti. A to naj napravi le zdravnik, ki bo oteklino odprl in izpraskal.

Zrnca zanimivosti iz naravoslovja

OPICJA GOVORICA

Ze davno je znano, da se živali med seboj razumejo. Tudi je že precej časa preteklo od takrat, ko je ameriški naravoslovec Garner dokazal, da poznajo opice posebne glasove, ki jim služijo, da izrazijo kako misel. Toda mogoče o tem še niste slišali in vas bo to zanimalo.

Po večletnih poizkusih je Garner spoznal, da izrazi opica začudenje s posebnim glasom, napol žvižgajočim napol mrmrajočim. Garner se je poslužil fonografa, priprave, ki natančno ponovi glasove ljudi in živali. Fonograf je postavil najprej v kletko ene opice ter vjel njene glasove. Nato je šel h drugi kletki, navil pripravo in fonograf je natančno ponovil glasove, ki jih je vjel v prvi kletki. Opice v drugi kletki so obstale začudene, obkrožale so predmet ki jim govori v njihovem jeziku in povsod iskale govorečo tovorščico, ki bi morala biti, po njihovi sodbi, v fonografu.

Po dolgih poskusih se je Garnerju posrečilo zapomniti si posamezne glasove in jih tudi oponašati. Ko jih je znal natančno izgovoriti, takrat so se šele pričeli njegovi pravi poizkusi. Stopil je h kletki svoje opice in izrekel glas, ki ga je opica izgovorila vedno, kadarkoli je želela mleka. »Opica se je okrenila,« pripoveduje Garner, »in me začudeno gledala. Ponovil sem isto besedo — opica mi je enako odgovorila ter šla v kot in mi prinesla malo skledico. Še enkrat je izrekla isto besedo in mi potisnila skledico v roke. Prinesel sem ji mleka in opica ga je popila. Nato je še vkratk ponovila isto besedo. Donašal sem ji mleko, dokler ni umolknila in položila skledico v kot. Kadarkoli je želela mleka je izgovorila isto besedo.«

Z drugo opico je Garner poizkus ponovil. Tudi ta opica mu je prinesla skledico. Zdaj je Garner spoznal, da ta beseda pomeni »pitik«.

Na isti način je Garner spoznal devet opičjih glasov, ki pomenijo: jesti, piti, strah, nevarnost in drugo. Vsakokrat ko je n. pr. izrekel glas, ki pomeni nevarnost so začele opice vpiti, razsajati in tekati kakor brez uma iz kota v kot.

Tako je naravoslovec Garner dokazal, da zna opica misliti in govoriti.

Počitnice in šola

Med počitnicami sem bil v koloniji v Banjolah. Vlak nas je peljal skozi neznana polja, vasi in mesta, dokler nismo končno zagledali naše lepe Jadranske morje. Ze prvi dan smo se kopali in vozili s čolni. Čeprav smo bili sami pionirji, se je daleč naokoli razlegala naša pesem.

Ko smo se nekoč spet kopali, smo zagledali v morju nekaj neznanega. Prijeli smo v roke in vprašali vzgojiteljico, kaj je to. Odgovorila je, da

so školjke. Pozneje smo spet našli nekaj črnega. Toda, ko smo hoteli prijeli, nas je zbadlo. Bil je morski jež in tudi o tem so nam vzgojiteljice veliko povedale.

Tako smo vsak dan našli kaj novega in počitnice so prav kmalu minule. Domov smo se vrnili veseli in zadovoljni.

Napisal DERENCIN ALDO
iz SMIHela pod Nanosom

Jaz pa sem preživel počitnice doma. Nabiral sem zdravilna zelišča, pomagal domačim na polju ter se igral z drugimi cicibančki. Medtem ko je bil moj bratec Aldo v koloniji, sem moral skrbeti tudi za njegovega zajčka in prička. Ravnal sem ju tako, da sta se oba zredila. Tako so minule počitnice in pričela se je šola. Oba hodiva v šolo v naši domači vasi.

Napisal DERENCIN STANKO
iz SMIHela pod Nanosom

Dopolnjevalka

Dopolni dani lik s sledečimi črkami:

AAAA — BB — EEEEE — II — JJJ — K — LLL — NNN — OOOO — SS — TT — UU — V

Tako, da boš bral vodoravno besedo sledečega pomena:

1. vodni cvet, 2. pretekli čas glagola »ječati«, 3. umorjeno, mrtvo, 4. vrsta listnatega drevesa, 5. jih opazimo na površini rib, 6. gozdna žival, 7. najmanjši delci snovi, 8. danes zvečer, 9. del rimskega gledališča, prizorišče bikoborbe.

Če si vpisal pravilne besede, bereš v zadnji navpični vrsti eno izmed republik FLRJ, v prvi navpični vrsti pa glavno mesto te republike!

JESEN RUMENA — DOBRA ŽENA
Narisal MRAMOR MARJAN iz Sv. Trojice

Dve pesmi o Trstu

Napisana jeseni 1952.

Valčki prav tiho, skrivnostno šumljajo,

z rib'cami v morju se radi igrajo. Ponoči, ko mesečni sij zlati morje in tisoče zvezdic svetli nam obzorje, se v Trstu svetilnik prižiga, ugaša, in tih vzklik potrka na srčeca naša: »Tu smo še bratje kot sužnji zakleti, kdaj nam v svobodi bo dano živeti?«

Oktober 1953.

Noč je. Mesec se koplje v morju. Gledam v daljavo. Tam na obzorju iz Trsta sto luči žari.

Na valih klic k meni hiti:

»Vzeti nam hočejo Trst!«

Toda naš narod je čvrst.

In že je narasel klic v vihar:

»Našega Trsta ne damo nikdar!«

Napisala KATKA SALAMUN,
I. r. gimnazije v Kopru

1		O		
2			Č	
3				T
4			R	
5		U		
6			L	
7				M
8			C	
9		R		

Posta strica Mike

Iz HRUSEVJA pri Postojni je pisala SELES BREDICA:

Oprosti, da se ti šele zdaj zahvaljujem za knjigo, ki sem jo prejela. Tako rada čitam povesti našega primorskega pisatelja Bevka. Prečitala sem že več njegovih mladinskih povesti. Lani sem dobila v šoli za nagrado Finžgarjevo povest »Iz mladih dni«.

Toda Bredica ni napisala samo tehle vstic, ampak je priložila tudi zgodbo iz leta 1944, ki jo vam bom povedal prihodnjič.

Tokrat so se oglašali sami stari znanci, ki pa so nekaj časa molčali. Med temi je tudi OGRIN NADA iz SV. ANTONA pri Kopru, ki se zahvaljuje za prejeto darilo in med drugim pravi:

Nikar ne misli, da sem pozabila na naš mladinski kotic. Se vedno rešujem uganke in križanke. Tudi danes ti pošiljam rešitev, upam, da je pravilna.

Lepo, ljuba Nada, da si se nas spet spomnila. Sem že mislil, da je poštar zgrešil pot iz Sv. Antona v Koper. Toda gotovo vas je več pionirjev pri Sv. Antonu in vedno pišeš le ti. To mi je res uganke. Ali se ne bi enkrat tako lepo zbrali in vsi skupaj napisali kaj lepega stricu Mihi, kot to delajo pionirji pri Sv. Trojici?

No, ko smo že pri SV. TROJICI, moram povedati, da mi je pionirski odred »Martina Krpana« spet poslal rešitve križanke. Rešitev je sicer precej, toda še vedno niso vse. Upam pa, da velja kakor smo se zadnjič zmenili? Stric Miha čaka.

Samo rešitev križanke je poslal

SIMČIČ JAKOB iz STUDENEGA pri Postojni. Dragi moj Jakob, saj hodiš že v V. razred in z gotovostjo bi od tebe pričakoval, da boš tudi kaj napisal. Pa drugič, kajne?

ONDINA MAJČEN iz Trsta je bila že v skrbeh, ali sem prejel njeno dolgo pismo. No, že prejšnji teden ga je lahko videla natisnjeno in se je tako pomirila. Nadici in Radku iz Zatočnice pa sporoča Ondina tole:

Draga prijateljca! V težkih dneh nam je v največjo tolažbo to, da se nas spominjajo naši bratje v osvobojeni domovini. Tudi meni je bilo toplo pri srcu, ko sem prebrala vaše vrstice v Slovenskem Jadranu. (Zato se vama najpriljubnejše zahvaljujem in vama pošiljam bratske pozdrave iz Trsta.

Zdaj sta pa zadovoljna, Nadica in Radko, kajne? Ondina vama je tako lepo napisala. Zdaj ko vidiš, ljuba Ondina, da stric Miha tvojo pošto redno dobiva, se boš gotovo še kaj oglasila in nam povedala o življenju in borbi naših slovenskih dijakov v Trstu.

REŠITEV KRIŽANKE

»SPOMENIK«

IZ PREJSNJE STEVILKE

1) s, 2) prt, 3) pes, 4) pečar, 5) pokal, 6) proza, 7) pokoj, 8) proga, 9) pismo, 10) protin, 11) Pravica, 12) pojesti, 13) poklici — SREČKO KOSOVEL.

REŠITEV PIONIRSKÉ KRIŽANKE

Vodoravno: 1. pilot, 6. novinar, 8. oje, 9. to, 11. SK, 12. etiketa, 15. gol, 16. tov, 17. Ana, 18. ali.
Navpično: 1. Po, 2. Ivo, 3. lijak, 4. one, 5. ta, 6. natega, 7. rokavi, 10. Oton, 11. stol, 13. ila, 14. eta.

Vtisi s potovanja po Jugoslaviji

Zakaj neki je to potrebno? Boje se vesti o svobodi in stanju pri nas, pa jim zapirajo pot. Toda glas o tem si jo zna vseeno polskati, in še tako zastražena meja ne more biti ovira za beg. Vedno se sliši, da ta ali oni pribeži na našo stran. In končno, v tej ograji so milijoni, ki jih je moral plačati romunski narod. Kako bi lahko isti denar porabili za druge, pametnejše namene in bi od njih imeli Romuni korist. Na naši strani je čisto drugače. Le tu in tam graničar, ki seveda mora biti, ljudje pa se prosto sprehajajo sem in tja, se kopljejo in love ribe in veselo pričakujejo ladjo, ki prihaja v pristan. Pri Romunih pa skoraj ne zaslediš življenja. Če vidiš civiliste, so z njimi vojaki. Nikoli ne bomo pozabili, ko sta na neki njivi kar dva vojaka stražila tri žanjice. Razgibanosti ni bilo opaziti niti v večjih mestih kot sta Oršava, Turnu Severin. Tudi tam je zica, ceste pa so prazne, brez življenja. Ko človek opazuje vse to, se mu nehote mora vsiliti misel, da je vse skupaj tam onstran eno samo, veliko koncentracijsko taborišče, katerega jetnik je romunski narod.

Končna postaja ob Donavi v naši državi je Prahovo. Od tod je do tromeje le še 6—7 km.

Po Timoški krajini do Niša: Vozimo se novemu cilju naproti. Pot nas vodi najprej po Timoški krajini. Iz zemljepisa vemo, da je to veliko rudnega bogastva in da je bilo zato rudarstvo že od nekdaj razvito. Tu so nahajališča najboljšega premoga v naši državi. Timoška krajina je znana tudi po odličnem vinarstvu. Sedež tega je v okolici Negotina.

V dobi NOB je izšlo iz teh krajev mnogo borcev. Ze 1941. leta je bil osnovan Krajiški partizanski odred. V tem delu so se držale partizanske enice ves čas borbe in to kljub terorju okupatorja in četnikov.

V Zaječaru smo prestopili na ozkotirno železnico in se odpeljali proti Paraćinu. Tja smo prišli že proti večeru. Tako

smo lahko videli le bežno to mesto, kajti ponoči smo že nadaljevali pot. Paraćin je važno industrijsko mesto.

Kraj, kjer smo se zadržali dlje časa, je bil Niš. Naj omenim nekaj zgodovinskih podatkov. Poznali so ga že Rimljani. Nazivali so ga Naissus. Nahajal se je v rimski pokrajini Dardanijski. Tu se je rodil cesar Konstantin I. Biti je moralo večje naselje z raznimi palačami. O tem nam pričajo izkopanine. Tako je treba omeniti Konstantinovo palačo katere ostanke se nahajajo pri Brzem brodu, na poti k Niški banji.

Niš sam ima seveda še vrsto drugih znamenitosti. Predvsem ne smemo pozabiti na Cele — kulo, ki jo gotovo obišče vsak tujec, ki pride v Niš. Nahaja se na dvorišču Vojne bolnice. S tem zgodovinskim spomenikom je vezana znamenita bitka na Cegru, hribu, ki je oddaljen kakšnih 7 km od Niša in ki leži skoraj nasproti Cele — kule. Cegrška bitka je bila v času I. srbskega upora. Je ena izmed mnogih bitk, ki jih je vodil srbski narod proti turškemu tiranstvu za osvoboditev Srbije.

Jasno je, da veliki turški premoči srbska vojska ni mogla biti kos. Stefan Sindželić in soborci so se odločili za drugo. Ko so Turki že plezali po obzidju, so zažgali Srbi smodnik in pognali trdnjavo v zrak. Tudi mnogo Turkov je padlo pri tem. Razjarjeni Huršid paša je takoj po bitki dal vsem Srbom-junakom, ki so padli na Cegru, odsekati glave in lobanje zazidati v stolp. To je Cele — kula, stolp mrtvaških glav. Skupno je bilo vzidanih 952 lobanj, vendar so se tekom časa nekatere že porazgubile.

Ob tem spomeniku groze se mora še tako zakrnjeno srce zgroziti. Koliko žrtev je že terjala svoboda od naših narodov! Znameniti francoski pesnik Lamartine je ob obisku na Balkanu leta 1833. napisal ob tem spomeniku naslednje: »Naj Srbi ohranijo ta spomenik! On bo naučil njihove otroke, kaj pomeni neodvisnost nekega naroda, pokazujoč jim, po kakšni ceni so jo plačali njih očetje.«

Turki so hoteli s tem Srbe prestrašiti in jih prisiliti k pokorščini. Toda vse je rodilo le obratno. Še večji srd, še večja želja po maščevanju sta navdajala Srba. In naposled je nastopila doba tako težko pričakovane svobode.

Ta njihova velika ljubezen do svobode in domovine pa ni nikoli zamrla. Tudi najnovejša doba, ki je zahtevala težkih žrtev, jo je ponovno potrdila.

Vtisi iz Makedonije: Pot nas je vodila še dalje na jug, v Makedonijo, ki smo jo poznali zaenkrat samo še iz knjig. Zato je bila naša radovednost tem večja.

Slovani so se tod naselili v 7. in 8. stoletju. Zgodovina, vse do najnovejše dobe, pa nam kaže stalno težnjo sosedov, polastiti se tega ozemlja. Temu se ne smemo čuditi, saj gre preko Makedonije silno važna moravsko-vardarska pot.

V borbi za narodni obstanek je makedonska zgodovina močno podobna naši slovenski. Obe nam pričata o se posebnost težavnosti poti, o velikih žrtvah obeh narodov za osamosvojitve. Tudi danes oba naroda še nista docela osvobojena. Morda ravno radi podobne usode je navezanost med obema kljub daljavi zelo velika. O ljubezni do našega naroda smo se lahko povsod prepričali. S spoštovanjem govore o nas. Poznavanje Slovenije je ponos za Makedonca.

PEČ — prizor iz čaršije

SLOVENSKEGA JADRANA

K O P E R

Santorieva 26 - Poštni predal 2

Radio Koper

SOBOTA 7. 11.: 14.30 Športni pregled; 14.40 Vaški kvintet s svojimi prvi izjava slovenske narodne; 18.15 Skladbe makedonskih avtorjev: Grigorija Smokravskega, Kirila Makedonskega in Živka Firfova; 21.00 Nočni koncert: N. Rimski Korskovi: »Scherezada«, simfonična suita op. 35; 21.48 Vesela sobota v zabavi in plesu. — NEDELJA 8. 11.: 8.30 Za naše kmetovalce; 9.50 Mladinska oddaja: Bamby, II. nadaljevanje; 9.30 Za modeljsko dobro jutro; 13.45 Glasba po željah; 15.00 Pogovor s pianirji; 15.30 Melodije, ki so vam všeč: Jacques Offenbach: Fantazija iz opere »Hoffmanove pripovedke«, J. Strass: Ouvertura k opereti »Netopir«; 16.00 Hladna jesen že prihaja; 17.30 Glasba po željah v hrvaščini; 18.15 Jurina in Franina; 18.30 Dober večer, dragi poslušalci: Evropa v zabavni glasbi. — PONEDELJEK 9. 11.: 11.30 Našim ženam; 14.30 S filmskega platna; 14.40 Domači zvoki; 17.00 P. Mascagni: preiza skozi opero »Cavalleria rusticana«, izvajajo solisti, zbor in orkester opere hrvaškega državnega gledališča v Zagrebu; vmes ob 17.15 Javna tribuna; 18.15 15 minut Chopinovih valčkov. — TOREK 10. 11.: 13.45 Lahka in zabavna glasba; 14.30 Kulturni razgledi; 14.40 Dekliške ljubezenske narodne pesmi izvajajo solisti in ansambli; 18.15 Basist Josef Greindl poje Loewejeve balade; 18.30 Hammond orgle in klavir v ritmu; 20.00 G. Puccini: »La Bohème«, opera v 4 dejanjih. — SREDA 11. 11.: 11.00 Šolska ura: »Ne bojmo se bolnišnice«; 13.45 Lahka in zabavna glasba; 14.30 Od Triglava do Jadrana; 14.40 Vesele in poskočne igra kmečki trio; 17.00 Promenadni koncert solistične in orkestralne glasbe; sodehuje godba na pihala LM iz Ljubljane; 17.40 Prizrenski filigrani, narodne pesmi iz Prizrena izvajajo Ljubica Jovanović, skupina pevcev in narodni sekstet; 18.15 Zabavne novosti iz naše diskoteke; 21.00

Radijski roman: I. Stone: »Sla po življenju« (I. nadaljevanje). — ČETRTEK, 12. 11.: 14.30 Javna tribuna; 14.40 Nazaj k pomladi, vesele vigradne narodne pesmi; 17.00 Koncert komornega zbora Radia Zagreb, magnetofonski posnetek koncerta v Kopru; 17.20 Zabavni orkester Radia Zagreb s svojimi solisti; 17.40 Jugoslavija v narodni pesmi in plesu; 18.30 Glasbena kronika. — PETEK 13. 11.: 11.00 A. Casella: »Paganinijada«, F. Durante-Luigi: Koncert v G-molu za godalni orkester; 11.30 Emisija za djecu; 14.30 Obzorik; 14.40 Slovenske narodne pesmi v priredbi poje slovenski oktet; 17.00 Koncert zbora CDJLA iz Beograda p. v. S. Krstića. Na sporedu so dela Mokranjca, Skaloškega in Simonitića; 18.15 Od ouverture do finala v popularnih operah; 21.00 Slušna igra: O'Neill: »Strast pod brestom«; 22.30 Zabavajte se in plesite z nami, SOBOTA 14. 11.: 13.45 Lahka in zabavna glasba; 14.30 Športni pregled; 14.40 Igra Stojan Stenović s svojo kapelo; 17.00 Emisija za JNA; 17.45 V narodni pesmi po Bosni in Makedoniji; 18.15 Veseli sobotni spored s plošč; 21.00 Radijski roman I. Stone: »Sla po življenju« (II. nadaljevanje); 21.30 Izbrano cvetje z domače grede.

Slovensko gledališče Koper

razpisuje

ABONMA ZA SEZONO 1953/54

Razpisan je premierski abonma. V abonmaju se bo oddalo določeno število sedežev, ostali sedeži bodo na razpolago rednim obiskovalcem. Vsak abonent bo videl do konca sezone deset različnih del, od teh: 5 v izvedbi Slovenskega gledališča Koper, 4 predstave SNG iz Trsta in eno

Sem in tja po Sežani

Majhen dogodek in vendar kako velik pomen. Pred hišo sežanskega gospodarja se ustavi vojak JLA in poprosi za vedro, da bi svojim tovarišem nesel vode. Gospodar izgrine skozi »portona« in ga precej časa ni nazaj. Končno se prikaže. V eni roki drži vedro, v drugi precej velik lonec, napolnjen — s teranom.

»Pij, družo. Letos ga nisem veliko pridelal, ker ga je pobrala slana. Ma, če si ga od ust odgrgam, ti ga od srca rad dam, ker si naš!«

Vojak je v zadregi in ne ve, kam bi z loncem. Gospodar mu smehljaje priporoča, naj pije.

»Nek, se domisli borec,« prosim, posodite mi steklenico, da vino pre-

lijem. Nesel ga bom tovarišem, da ga bomo skupaj popili.«

Gospodar mu je takoj ustregel. Z nemim, vendar kako zgornim nasmehom sta se razšla!

Od Sežane in Sežancev se je poslovil dosednji šolski inšpektor Lojze Mesarič. Sam je bil prošil za premestitev. Zborovanje okrajnih prosvetnih delavcev mu je dalo priponost, da se je poslovil od vsega učiteljstva v okraju, med katerim je bil zelo priljubljen. Vesten in marljiv v službi, je vedno pomagal uspešno reševati prosvetna vprašanja. Njegovo delo ni bilo lahko, ker je moral pobogati odstranjevanje posledice zaostlosti iz časov okupacije. Učiteljstvo mu je za slovo pripravilo izbrana knjižna darila in rož. Na novem službenem mestu mu želimo obilo uspehov.

Za dan vseh mrtvih niso ostali pozabljeni grobovi padlih borcev in talcev, ki počivajo na sežanskem pokopališču. Mladina je očistila grobove in jih okrasila z vencem in cvetjem. Okrasila je tudi spomenike padlih borcev.

Boleč vtis napravi pogled na staro vojaško pokopališče, kjer počivajo padli vojak iz prve svetovne vojne. Le nekaj grobov med visokim bodičjem in trave, je poiskala neznanca roka, arahljala zemljico in položila nekaj cvetja. Nad ostalimi pa sta razgrnili sivo kopreno žalost in zapuščenost...

Sklep občinskega odbora je bil, da bodo uredili tudi to počivališče žr-

tev militarističnega imperializma, vendar do danes še ni bil izvršen.

Montažne stanovanjske hiše, ki jih je za svoje uslužbenke postavila carinarica ob železniški postaji, so končno sprejele prve prebivalce. S tem bo stanovanjski fond mestne občine nekoliko razbremenjen. Ta okolnost pa menda ne bo preprečila zasedbe enega izmed itak tesnih prostorov v sežanski apoteki, ki služi zdaj za skladišče. Po odredbi občinskega stanovanjskega urada, mora lekarna ta prostor izprazniti, da bo preurejen za samsko stanovanje.

Kdaj neki bodo premestili izpred »Železnice« in trgovine Kmetijske zadruge smrdečo bencinsko in nafino napajališče avtomobilov?

Potrkal sem na vrata nekega znanca, enkrat, dvakrat... Nič. Zc sem hotel oditi, ko zaslišim izza vrat srdito rentanje, zabeljeno z ogorčenimi kletvicami. Ko se vrata odpre, zagledam napol gola znamca, ki se je osuševal z brisačo in sopihal.

»Proklete razmere in kraška voda! Naj vse skupaj hudič pocitra! Kulturen človek po vsej Sežani ne najde poštene javne kopalnice. V hotelu »Triglav« pa vodo samo toliko segrejejo, da človek takoj dobi oslovski kašelj. O higieni pa raje molčimo, da ne bo zamere...«

Nobene tolažilne besede nisem mogel najti, zato sem po prstih natihoma odšel.

—ža.

»Slovenski Jadrani«

bo začel v petek 13. novembra objavljati v podlistku zanimiv, pustolovski in vohunski roman

Bojana Šinka

„ZADEVA 1949“

o napetih dogodivščinah Slovenca, rojenega v Ameriki, ki potuje okoli sveta, da bi se osvobodil svoje težke vohunske naloge.

Če še niste naročeni na »SLOVENSKI JADRAN« storite to takoj, svoje prijatelje pa opozorite, naj se tudi uvrste med naše naročnike.

Kot sem že omenila, je bila težka pot makedonskega ljudstva. Le malo veselih poglavij je zabeležiti v njegovi preteklosti. Bila je to prva izmed slovenskih dežel na Balkanu, ki so prišle pod turško nadoblast, in zadnja, ki se jo je osvobodila. To je bila doba velikega gospodarskega pritiska in nacionalnega zatiranja. Zato je med Makedonci vrela in se pripravljalo na upor. Eden največjih poskusov za osvoboditev je bil Ilindenski upor. Letos so Makedonci praznovali 50. obletnico te vstaje. Deset let prej je bila ustanovljena VMRO (Vntrešnja makedonska revolucionarna organizacija). To je bila organizacija, ki so jo osnovali mladi makedonski inteligenti z namenom, da se makedonski narod osamosvoji izpod turške nadoblasti. Vodilna vloga v tej organizaciji je pripadala Goce Delčevu. Bil je po poklicu učitelj, vendar ni mogel hliniti svoje vdanosti turški vladi in je zato zapustil to službo. On in sorodci, so potovali po raznih krajih Makedonije in organizirali odporiško gibanje. »Makedonija Makedoncem!«, je bilo njihovo geslo. Glavno oporo so imeli pri makedonskem kmetu.

Upor je izbruhnil 2. avgusta 1903., na Iljin dan (odtod ime). Največji uspeh je bila Kruševska republika, kjer so uporniki bili za kratek čas popolni gospodarji položaja. Velešile niso posredovale in prisločile upornikom na pomoč. Turki so zato imeli proste roke pri zadrževanju upora in so se nad uporniki strašno maščevali. Vseeno pa uporniškega duha in misli na osamosvojitve med Makedonci niso mogli zatreti.

Po letu 1918. je Makedonija bila razdeljena na tri dele. Del je pripadel pod Jugoslavijo. Toda niti v tem delu se položaj ni mnogo izboljšal. Velikosrbska buržoazija ni hotela priznavati Makedoncov kot narod. Zanje so bili le Srbi z makedonsko govorečim narečjem. Nacionalnemu zatiranju pa se je pridružilo še gospodarsko zanemarjanje dežela. Sebe v novi, Titovi Jugoslaviji, so dobili Makedonci enakopraven položaj z ostalimi narodi v državi. Prav nič ne pretiravamo, če trdimo, da je Makedonija zaživela šele po osvoboditvi. To začuti nedomačin na vsakem koraku. Delovni elan tega ljudstva naravno preseneča. In povsod srečujemo nasmejane obraze, iz katerih sije sreča. Makedonci

se dobro zavedajo svoje svobode. Dobro se zavedajo, da so si jo izvojevali v času NOB, ob podpori ostalih jugoslovanskih narodov. Prizadevajo si, da bi zanemarjenost zemlje čimprej popravili. Tako nastajajo veliki industrijski obrati, hidrocentrale, iščejo v zemlji prirodna bogastva, itd.

Središče Makedonije je Skopje. Čim izstopiš iz vlaka, te preseneti krasno urejena železniška postaja, ki je najlepša v Jugoslaviji in in tudi ena najlepših v Evropi. Vsa je iz marmorja, ki ga ima Makedonija mnogo.

Skopje je že zgodaj stopilo v zgodovino. V rimski Dardaniji je bilo glavno mesto, imenovano Scupi. Leta 518 ga je močno razdejal potres, pa ga je dal cesar Justinijan I. obnoviti. Po njem je dobilo ime Justinijana Prima. Koncem 7. stoletja so ga zasedli Slovani. V mestu zaslediš vrsto zgodovinskih spomenikov in raznih kulturnih ustanov. Zelo je pomemben etnografski muzej Makedonije. V njem lahko obiskovalec spozna kulturno bogatstvo makedonskega naroda, njegove posebnosti in zanimivosti.

V nekdanjem turškem kopališču za ženske se nahaja umetnostna galerija. Zunanja podoba te zgradbe je podobna mošeji, toda, ker ni nikjer minareta, mora človek sklepati, da je tam nekaj drugega. V zbirki so nekatere izredne dragocenosti, nekatere spadajo celo v 11. ali 12. stoletje. Razen starin, pa so razstavljena tudi najnovejša dela umetnikov iz vseh delov Jugoslavije.

V Kursumli hanu je danes Lapidarium. O samem njegovem postavku obstajata dve mnenji: Prvo pravi, da je bilo to zgrajeno že za časa cesarja Justinijana I., torej v 6. stoletju; drugo, ki je verjetnejše in se opira na stil, pa pravi, da je iz turških časov in da je bil zgrajen v 16. stoletju ter je služil kot prenočišče dubrovniškim trgovcem. V 19. stoletju so ga Turki uporabljali za zapore. Tu je bil zaprt že prej omenjeni makedonski revolucionar Goce Delčev.

Dušanov grad stoji na griču ob levem bregu Vardarja. Teda so ga ravno preurejali za muzej NOB, ki so ga odprli ob 50. obletnici Ilindenske vstaje, dne 2. avgusta letos.

Zanimive so džamije ali mošeje, ki jih je v Skopju mnogo. To so sploh značilne za kraje muslimanskega prebi-

valstvom. Posebno znameniti sta Sat džamija (Sahat-kula), ki se ponaša z najstarejšim koranom in pa džamija Mustafa paše iz leta 1432. Morda bo koga zanimalo, kako izgleda džamija. Tla so prekrita s preprogami. Po njih ne smeš stopali s čevlji. To velja tudi za nemuslimane. Na to posebno strogo pazijo. Molilnica je sicer skoraj prazna. Vsa džamija ima še minaret, zvoniku podoben stolp. V njem se v spirali vzpenjajo stopnice do vrha, kamor hodi turški duhovnik trikrat dnevno in poziva vernike k molitvi.

V Skopju smo si ogledali tudi tobačno tovarno. Makedonci ji pravijo tutunova fabrika. Omenjam to zato, ker je delovni kolektiv te tovarne najboljši izmed kolektivov tobačnih tovarn Jugoslavije. Tovarno so zgradili takoj po osvoboditvi leta 1945. V njej so zaposleni delavci različnih narodnosti. Pri ročnem polnjenju cigaret je najboljša delavka Menka Trpkova, ki prekorači normo celo za 80%. S temi podatki nam je postregel delavski svet tovarne, ki smo ga zalotili pri seji.

Pa pojdimo dalje proti Ohridu. Dohod do tja je možen iz Skopja na več načinov. Najkrajša je pot z letalom, ki obratuje v poletnih mesecih. Potem si lahko privoščite potovanje z ožkotirno železnico čez Kičevo, ki ne traja nič več kot 23 ur, ali z normalnotirno preko Bitolje; lahko pa se pelješ iz Skopja v Ohrid z udobnim »Putnikovima« avtobusom preko Mavrogeva. Mi smo se odločili za zadnje. Vožnja traja 11 ur. Sindikalni popust pa je na avtobusih v Makedoniji višji in plačal le 10% od cele vozovnice. Tako smo mi za to vožnjo plačali le po 105 din.

Mesto Ohrid leži ob severni obali jezera. Svoječas je predstavljal važen center na cesti Via Egnatia. Ponaša se z vrsto zgodovinskih spomenikov. Med najvažnejše je treba prišteti: baziliko sv. Sofije (nekoč katedrala ohridskega škofa in patriarha), cerkev sv. Klimenta iz leta 1205. z mnogimi freskami, i. dr.

Stari del mesta je stisnjen na hribu in spominja malo na primorska mesta, le da je gradbeni material in slog hiš drugačen. Tako so tu med lesom zidane hiše, z naprej molečim zgornjim delom, kar je značilno za mestne domove turškega tipa.

(Nadaljevanje in konec prihodnjak)

23 enajstmetrovk na eni tekmi

Glavna nogometna dogodba pretekle nedelje sta bila polfinalni tekmi za pokal tovariša Tita med Dinamom in BSK v Zagrebu in Hajdukoma ter Crveno zvezdo v Beogradu. Obe tekmi sta bili izredno ogorčeni in sta se v regularnem času končali neodločeno. Dočim je Hajduku uspelo v podaljškju 2x15 minut pregaziti državnega prvaka z dvema goloma razlike, je imela zagrebska tekma zelo dramatičen zaključek. Ker je bil namreč tudi po podaljškju 2x15 minut rezultat nespremenjen 1:1, so igralci streljali po pet enajstmetrovk. Tudi to streljanje ni prineslo odločitve, ker so igralci Dinama in BSK realizirali vsak po 4 strele. V naslednji seriji enajstmetrovk so Dinamovci le trikrat zadeli nasprotnikovo mrežo in gledalci so pričakovali, da bo BSK končno zmaga. Toda Beograščani so streljali natančno tako kot domačini in tudi oni dvakrat zgrešili vrata. Pri tretji seriji enajstmetrovk je član Dinama Benko zgrešil mrežo in sodnik je nadaljeval streljanje prekinitil zaradi mraka.

O tej tekmi, oziroma o drugem finalistu za pokal maršala Tita bodo torej odločali za zeleno mizo. Mnenja so zelo različna, vsekakor pa drži to, da sodnik ni poznal pravil, ki jasno določajo, da je treba streljati le eno serijo enajstmetrovk in nato, če še ni odločitve, nadaljevati s streljanjem le po ene enajstmetrovke z vsake strani, dokler ni znan končni zmagovalac. Vsekakor je ta tekma zelo razburila športno javnost zaradi nenavadnega poteka. Prišla pa bo tudi nedvomno v zgodovino nogometa, saj se menda še nikjer na svetu ni pripetilo, da bi po streljanju 23 enajstmetrovk (dve so streljali že med regularno tekmo), ne vedeli za zmagovalca.

Glede na polfinalni tekmi za pokal maršala Tita, ki sta bili v središču zanimanja, je bilo deseto kolo zvezna nogometne lige precej okrajnjeno. Na sporedu so bila le tri srečanja. Pred tem kolom je beograjska Borba napovedala tri sigurna favorite: Partizana v tekmi z Radničkim, Vojvodino v srečanju z Proleterjem in Odredom v srečanju z Sarajevom. Prognoze so se glede prvih dveh povsem točno izpolnile, saj sta Partizan in Vojvodina zmagala z visokima rezultatom. Odrad pa je bil toplot zopet tisti, ki je poskrbel za presenečenje.

Nedeljska tekma je bila za Odrad zelo pomembna, saj se je ljubljaničanom nudila takorekoč zadnja priložnost, da osvoje v jesenskem delu nogometnega prvenstva dve točki. V naslednjih kolih nimajo namreč skoraj nobene praktične možnosti za osvojitve točk, ker igrajo na domačem terenu samo še s Partizanom (ki je sedaj v najboljši formi), na tujem pa z Dinamom v Zagrebu in Radničkim v Beogradu. Toda te priložnosti Odradovi niso izkoristili in izgubili tekmo z rezultatom 0:1. Odveč bi bilo pisati o poteku igre, saj končno rezultat pove vse. Bolj zanimivo pa bi bilo pisati o tem, kaj mislijo igralci. Ali se res ne zavedajo, koliko borbe so morali vložiti v kvalifikacijska tekmovanja, da so si priborili vstop med najboljšie in da zastopajo v prvi ligi ves slovenski nogomet? Če bodo tako nadaljevali, bodo izgubili vse simpatije svojih gostiteljev. Nedeljski tekmi je prisostvovalo okrog 3500 gledalcev, torej polovico manj kakor običajno na tekmah druge zvezne lige. Kakšno pa bo število gledalcev na prihodnjih tekmah ob taki Odradovi igri, si lahko predstavljamo.

Kjo so vzroki, da sta oba slovenska predstavnika v prvi in drugi zvezni nogometni ligi na repu tabele? Nekeje so, samo poiskati jih je treba. O slabostih slovenskega nogometa so že mnogo govorili in pisali, vse premalo pa je bilo konkretnih dejanj. Morda ne bi škodovalo, če bi se vodstvi obeh klubov pa tudi najvišji slovenski športni forumi obrnili malo v sosednje republike in se tam naučili tega, kar pri nas manjka.

SEŽANSKI NOGOMETASI SO SE POMERILI Z EKIPO JLA NA ZELENEM POLJU
Preteklo nedeljo popoldne smo gledali na igrišču ŠD »Tabor« v Sežani

prijateljsko nogometno tekmo med predstavnikoma JLA in nogometnim timom sežanskega »Tabora«. Suho ter lepo vreme je bilo izredno naklonjeno igralcem in gledalcem. Manj naklonjena pa je bila to pot »hrajčar« sreča Sežancem, ki so kljub lepi in disciplinirani igri, v katero so vložili ves svoj trud in nogometno izkušnost, morali pristati na porazen rezultat 3:0 za JLA.

Že od vsega začetka igre je bilo opaziti, da so predstavniki JLA v vidno boljši formi kakor Sežanci. V rutinirani obrambi, kakor tudi v podajanju žoge med napadalci je tudi športni laiki lahko uganil zanesljivo preračunavost, ki je domače igralce mestoma spravila v pravcato zmedo. Že v prvem polčasu je zletela žoga v »Taborov« gol, kar je na mah usmerilo simpatije gledalcev in navijačev k timu JLA.

Kljub temu so si po končani igri »Taborjani« s svojimi zmagovitimi nasprotniki prirčno segli v roke in jih pospremili k tribunam, kjer je mestna SZDL vojaškim športnikom pripravila majhno pogostitev. — n.

ŠAHISTI PA NA ČRNO-BELEM

Te dni so v kavarni »Športa« v Sežani odigrali improvizirano šahovsko tekmo med člani domačega šahovskega kluba s šahisti JLA. Tajnik sežanskega kluba šahistov tov. Brutiš

BARBA VANE PRAVI...

Tako se mi zdi, da sem malo pre dolgo pustil na miru naš Koper. V nekaj tednih, kar me ni bilo tu, so se tako razbodoile nekatere »hvale-vredne navade«, da jih moram končno le »popularizirati«.

Novo tržišče sem zelo vesel, posebno odkar so jo znanj tako lepo »opofarbalili«. Zdi se mi pa, da nekateri odgovorni še vedno verjamejo v vraže, ker so kar na 13 vrstih lepe pustili vse madože od beljenja. Če je tako, kar brez strahu — bom sam pregledal vse tiste škrate, hudiče in »strige«, pa še vsa podobna golazen, da bo okoli tiste trinajste številke prostora — samo za čistilo...

Zadnje čase je v tržnici živahno vrvenje, ljudje kupujejo mibe, meso, sadje, zelenjavo, semena itd. Nič čudnega, če se v takem živčavu marsikomu zgodi, da nekoliko polsvojnecopazno jšče tistih vrat, ki bi moralo imeti št. 00. Tiste številke pa ne najdeš, če se na glavo postaviš. V tekem primeru pa je le aerodko, da bi se postavil na glavo, ker... Rad bi se bil sam prepričal, pa sem vzel s sabo še dober »kanokljak«, tistega, s katerim ponoči opazujem zvezde in luno. Mislite, da sem kaj opazil? Res, da sem našel na dvojna vrata, ki pa so bila zelo dobro zaprta in še zaklenjena povrh. Zvedel sem, da zato, ker so nekateri preveč nemarno uporabljali ta kraj čistilce. Zadevo bo vendar treba kako rešiti, ker bo sicer tam zadaj nastalo...!

Pravkar sem prejel pismo neke tovaršice, (ki ga v celoti objavljam, da me ne bo Jura prijemala):

»Že dve leti imam na stanovanjskem uradu prošnjo za dodelitev stanovanja. Kot materi z dvema otrokoma in možem mislim, da imam pravico do primerenega stanovanja. Kar pridi pogledat, kje sem sedaj, pa boš videl, da ni kaj prida. Pod našo kamnito ima gospodinja prav

Član Partizana Bobek vodi na tabeli strelcev prve nogometne lige

Silvester je pred pričetkom tekme nagovoril goste in izrazil željo, da bi to prijateljsko srečanje na šahovskih deskah dokazalo, da sta ljudstvo in armada tudi v šahu bratsko povezana, kakor v skupni obrambi naše socialistične domovine. Ravno v šahu se uveljavljajo vrline duha in njegova ostrina, ki jo je v toliki meri doslej pokazala naša hrabra armada.

Nato se je razvila igra, ki je po triurnem trajanju dala naslednji rezultat: šahisti JLA so dosegli 8 in pol točke, Sežanci pa 5 in pol točke. Igrali so na 14 deskah. Pripravlja se razumno tekmovalje.

Sežanski šahovski klub je podaril vojakom lep šah. Z.J.

SVETOVNO PREVENSTVO V JADRANEM LETALSTVU

Prihodnjega svetovnega prvenstva v jadrlnem letalstvu, ki bo od 20. julija do 3. avgusta 1954 v Great Hucklowu, v Derbyshireu, se bo udeležilo najmanj 20 držav, med njimi tudi Jugoslavija, ki se bo tega tekmovanja udeležila prvič. Na zadnjem svetovnem prvenstvu v Španiji si je osvojila prvo mesto Anglija.

Naročilnica za nove naročnike

Naročam tednik »Slovenski Jadran« na naslov:

Ime in priimek

Bivališče

Pošta

Naročnino bom plačal, ko prejmeta vašo položnico!

Dne

(Lastnoročni podpis)

ZA DOBRO VOLJO

NEPOZABNI TRENUTKI

»Ali veste, da so v življenju trenutki, ki jih ne moreš nikoli pozabiti?«

»Seveda so. Jaz se na primer še vedno prav dobro spominjam trenutka, ko sem vam posodil 1000 din.«

NESPORAZUM

— Ali bi lahko dobil zobno kremo?

— Prosim, samo izvolite izbrati. Imamo kremo za aromatiziranje ust, za dezinfekcijo dlesni, za odpravo zobnega kamna...

— Oprostite, ali nimate morda tudi kakšne kreme za čiščenje zob?

GROZNJA

— Če ne bo direktor preklekal svojih besed, bom jutri zapustil službo!

— In kaj ti je rekel?

— Da me bo nagnal!

PREDAVATELJ IN SPANJE

Nekoč so vprašali znanega predavatelja, če morda kdaj govori med spanjem.

— To sicer ne, je odgovoril predavatelj, vendar se včasih pripeti, da drugi spijo, kadar jaz govorim.

ČE MLADENA PREHITRO RASTE

— Glej, glej, Petreček, kako si zrastel. Če boš tako nadaljeval, boš kmalu večji kot je tvoj oče.

— Saj je že skrajni čas, da bi tudi on enkrat oblekel moje stare hlače.

PREVIDNOST

— Zakaj ste prodali svoj saksofon?

— Videl sem, da je sosed kupil revolver.

DOBER VPLIV

— Tvoj sin je zašel povsem na kriva pota. Ali res ne moreš nanj vplivati?

— Nemogoče! Kolikokrat sem mu že govoril, pa kaj, ko poslušata samo nasvete prisimljenih ljudi. Poskušaj mu — prosim te — še ti reči kakšno besedo.

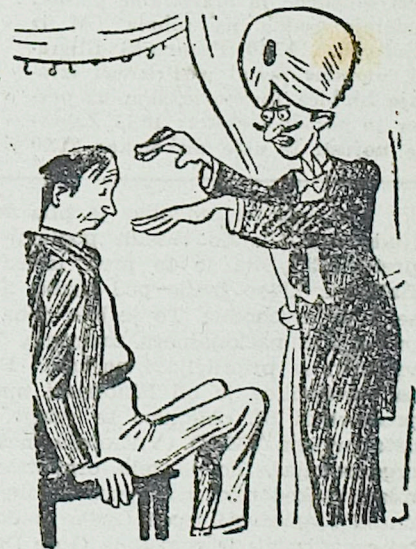
JUNASKO SRCE

Vojaški zdravnik pregleduje laškega alpinca, ki toži, da ima srčno napako. Priškušajo na prsih, toda nemore zaslediti nobenega utripa več. Naposled zmaže z glavo: »Kdaj ste začutili prve težave?«

»Odkar so me premestili na jugoslovensko mejo!«

»Orkedio,« se ujezi zdravnik. »Potem odpnite vendar blazne!«

HIPNOTIZEM

»Zaspali ste... vi spite... Ste v Afriki... Kaj vidite tam?«
»Opico pod turbanom.«

RESITEV

Vodoravno: 1. Odiseja, 8. Maribor, 9. Ikar, 10. Pi, 11. kan, 12. sij, 13. ar, 14. rana, 15. kava, 16. soja, 18. Fala, 19. SK, 20. Ala, 21. Ela, 22. Ra, 23. Amor, 24. Amerika, 26. neparen.

Navpično: 1. omikan, 2. Dakar, 3. Iran, 4. sir, 5. eb, 6. jopica, 7. arja, 12. Sava, 14. raja, 15. Kola, 16. salame, 17. okarav, 18. faran, 19. sloke, 21. cmar, 23. ara, 25. ep.

Ureja uredniški odbor — Odgovorni urednik Milko Stelja — Tiska tiskarna »Jadran« v Kopru
Naslov uredništva in uprave: Koper, Santerjeva ulica 26, tel. 179, poštni predal 2 — Številka tekočega računa pri Narodni banki v Kopru 657-T-162
Letna naročnina 500 din, polletna 250 in četrtletna 150 din